

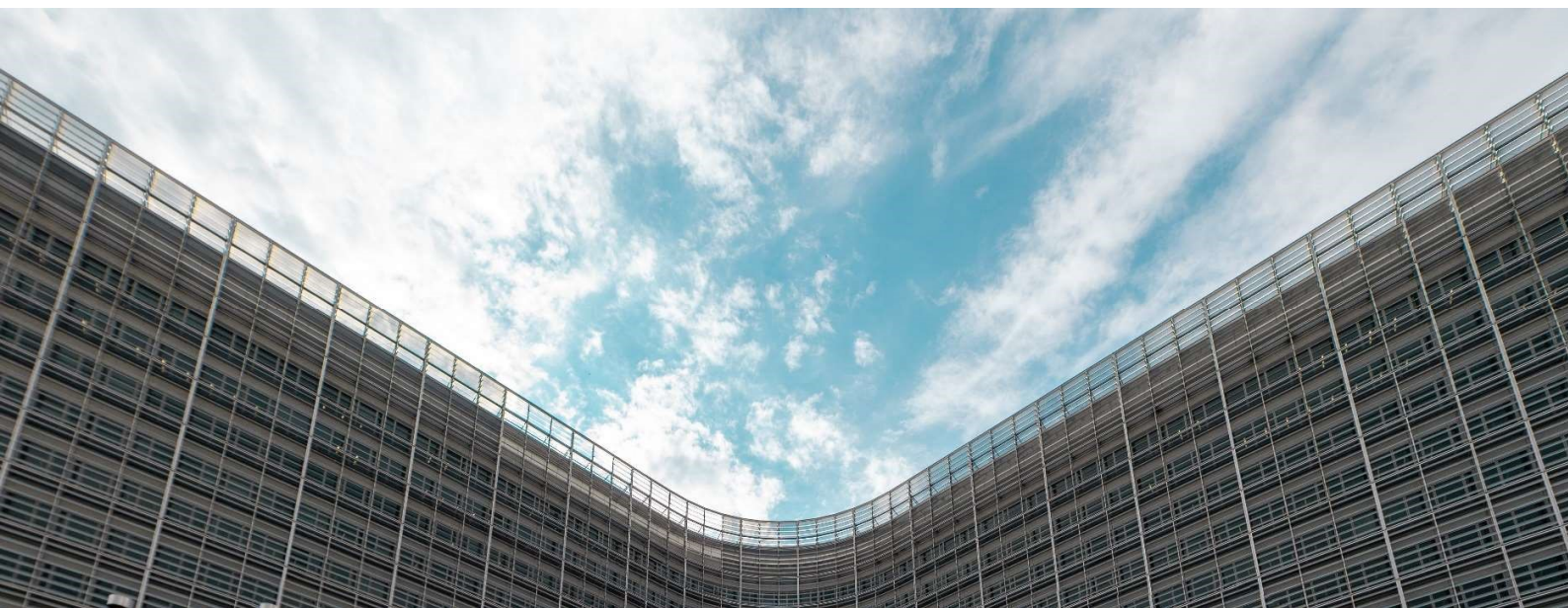

MTK:n Bryssel-Agenda
Maa- ja metsätalouden ajankohtaiset EU-asiat
KEVÄT 2024

Sisällys

MTK:n EU-edunvalvonnan prioriteetit keväällä 2024.....	4
Pelloilta pöytään -strategia.....	5
Kasvinsuojeluaineiden kestävä käytön asetus SUR	5
Kasvinlisäysmateriaalit.....	7
Uudet genomitekniikat	8
Menekinedistämisohjelmat	9
Koulujakelujärjestelmä	9
Eläinkuljetuslainsäädäntö	11
EU:n proteiinistrategia	12
EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (CAP)	13
Maataloustuotteiden markkinatilanne ja Ukrainan sodan vaikutukset	15
Maaseutu- ja aluepolitiikka.....	19
EU:n alue- ja rakennepolitiikan tulevaisuus.....	19
EU:n itäisen ulkorajan kehittämisen rahasto.....	20
EU:n rahoituskehys määrittää maatalouspolitiikan ja koheesion mahdollisuudet ja tärkeimmät muutostekijät.....	22
Kauppapolitiikka.....	24
Kestävät tuotantoketjut ja vastuullisuus	27
Hiilirajamekanismi (CBAM)	27
Metsäkatovapaat tuotantoketjut (EUDR)	28
Yritysten kestävä toimintaa koskeva huolellisuusvelvoite (CSRD).....	29
Viherväitteet / tuotteiden ympäristöväitteiden perustelevuus.....	31
Kestävä rahoitus.....	32
Ilmastotavoitteet ja energiakysymykset	35
2040 ilmastotavoitteet maa- ja metsätaloudelle.....	35
Hiilen poistojen sertifiointi.....	36
Nitraattidirektiivin arviointi	36
Pakkaus- ja -jätedirektiivin uudistus	37
EU:n biodiversiteettistrategia 2030	38

Metsien monitorointi.....	38
Maaperän terveysdirektiivi.....	40
Susi- ja muut suurpetoasiat	41
Data-asetuksen voimaantulo on askel kohti reilumpaa datataloutta	43
Suomen maa- ja metsätalouden ja osuuskuntien Brysselin toimisto	45

MTK:n EU-edunvalvonnan prioriteetit keväällä 2024

Brysselin toimiston johtaja Hanna Leiponen-Syyrakki, +32 476 502 704, hanna.leiponen-syyrakki@mtk.fi

Vaalikuume alkaa vallata pikkuhiljaa sekä Brysselin että EU-toimijat. Euroopan parlamentin tämän kauden työ päättyy huhtikuun loppuun ja vaalit seuraavasta parlamentista järjestetään kesäkuun alussa. Lainsäädäntötyössä on siis loppukiri menossa ennen vaalitaukoa ja uuden komission valintaa. Uuden parlamentin ja sen poliittisten ryhmien ensimmäisenä tehtävänä on valita uusi komissio sekä linjata EU:n lainsäädäntötyötä tulevana vuosina.

Tässä Bryssel-Agendassa keskitytään kevään 2024 ajankohtaiseen lainsäädäntötyöhön, eli mitä vielä Ursula von der Leyenin komission Green Dealin eli vihreän kehityksen ohjelman lainsäädäntöaloitteista saadaan vietyä loppuun ja mitkä siirtyvät seuraavan parlamentin ja komission päätettäväksi.

MTK:n pidemmän aikavälin EU-linjauksista voit lukea EU-vaaliohjelmastamme, joka julkaistaan presidentinvaalien jälkeen mm. MTK:n nettisivuilla.

Belgian EU-puheenjohtajuuskaudella kevään 2024 aikana käydään keskustelua seuraavasta eli 2028-yhteisestä maatalouspolitiikasta. Komission puheenjohtaja von der Leyenin aloitteesta käydään strategista dialogia EU:n maatalouden tulevaisuudesta. Keskustelujen perusteella komissiossa aloitetaan valmistelut lainsäädäntöesityksestä, joka julkaistaneen kesällä 2025, seuraavan rahoituskehysesityksen yhteydessä. Keskustelun taustalla vaikuttaa voimakkaasti EU:n laajentumissuunnitelmat ja erityisesti ennemmin tai myöhemmin toteutuva Ukrainan EU-jäsenyys.

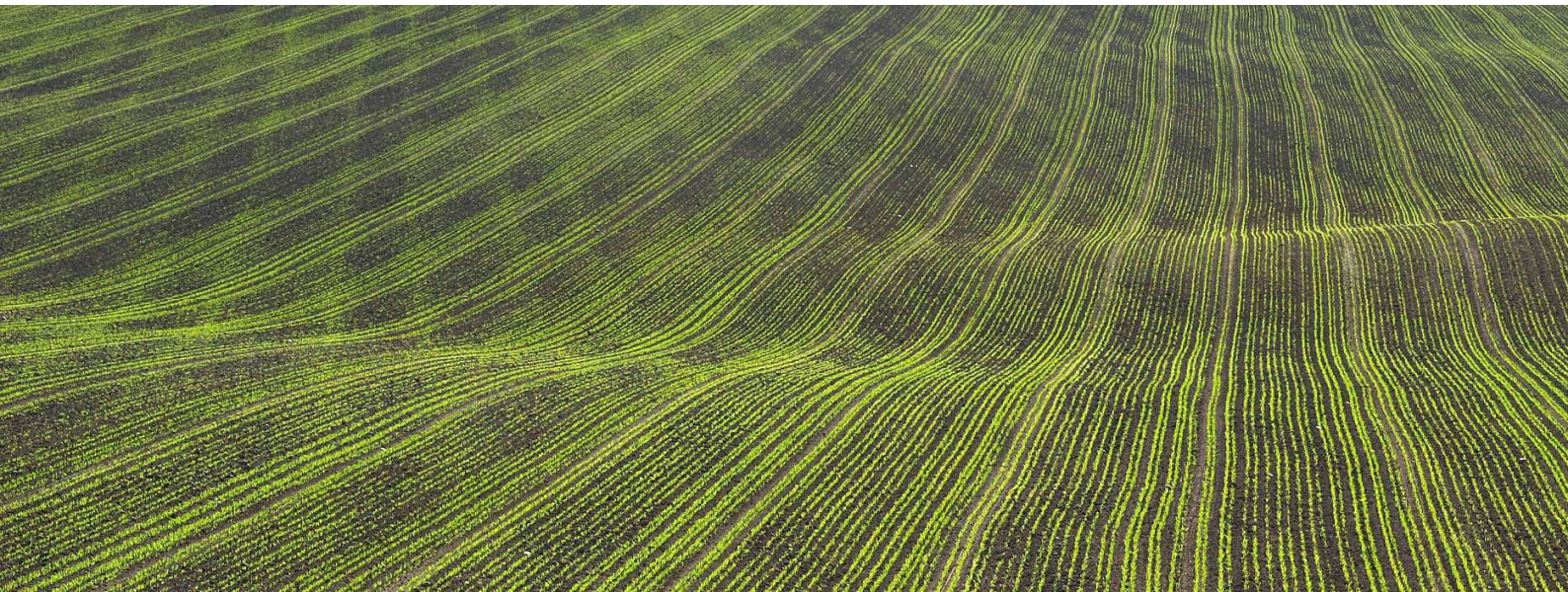
MTK:n näkökulmasta kevään tärkeimmät lainsäädäntöpäätökset tehdään EU:n 2040 ilmastotavoitteista sekä EU:n rahoituskehysesityksen välitarkastelusta. Hiilenpoiston sertifiointi, pakkausasetus sekä teollisuuspäästädirektiivi ovat EU-koneiston viimeistelyä vailla. Ratkaisut maaperädirektiivistä ja uusien jalostustekniikoiden lainsäädännöstä saatetaan saada valmiiksi huhtikuuhun mennessä.

Keskustelua sekä parlamentissa että neuvostossa käydään eläinkuljetuksista, metsien monitoroinnista, kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä, mutta päätökset näistä siirtyvät seuraavalle kaudelle.

Päätökset EU:n alue- ja rakennepolitiikan uudistamisesta jäävät myös seuraavalle kaudelle, vaikka ehdotuksia komissiolta odotetaan huhtikuussa.

Metsäkatoasetuksen toimeenpanossa riittää jatkossa haasteita, kuten myös hiilitulleissa ja yritysten kestävyysraportointivaatimuksissa. Petoasioissa tapahtui yllättävä käänne ennen joulua, kun komissio esitti suden suojelun lieventämistä kansainvälisen Bernin suojelusopimuksen kautta. Nitraattidirektiivin arviointityö alkaa komission kuulemisella.

Nykyisen komission lainsäädäntöesitykset ovat olleet kunnianhimoisia ja vaativia maa- ja metsätaloudelle. Vahvaa edunvalvontaa ja vaikuttamista EU-asioissa tarvitaan, jotta lainsäädäntöesitykset olisivat jatkossa tasapainoisempia ja järkevämmin toimeenpantavissa jäsenmaissa.

Pellolta pöytään -strategia

Kasvinsuojeluaineiden kestävä käytön asetus SUR

Asiantuntija Mika Virtanen, +358400544728, mika.virtanen@mtk.fi

Vilja-asiamies Max Schulman, +358 40 825 2112, max.schulman@mtk.fi

Komissio julkaisi kesäkuussa 2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä. Ehdotuksessa keskeisenä tavoitteena on vähentää

kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä ja niistä aiheutuvaa riskiä, etenkin niiden, jotka sisältävät vaarallisempia tehoaineita. Lisäksi halutaan lisätä integroidun torjunnan (IPM) käyttöä ja valvontaa, sekä lisätä vähemmän vaarallisten ja kemiallisille torjunta-aineille vaihtoehtoisten keinojen käyttöä tuhoojien torjunnassa.

Komission asetusehdotus oli monella tapaa ongelmallinen. MTK:n mielestä asetusehdotukseen sisältyneet tiukat lainsäädännöllä annetut kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisprosentit eivät sovellu toimialaan, jossa toimitaan luonnon ehdoilla. Esim. tuholaispaine vaihtelee vuosittain ja jos sato halutaan turvata, niin kasvinsuojeluaineita on voitava käyttää, kun tarve on. Välillä kasvinsuojelun tarve on vähäisempää. Kasvinsuojelulla on merkittävä rooli, kun mietitään ruokaturvaa Euroopassa ja muualla maailmassa. Lisäksi kasvinsuojelulla on suuri merkitys kasvien ravinteiden käytön tehokkuuteen. Terve kasvusto pystyy käyttämään maassa olevat ravinteet tehokkaasti sadon tuottamiseen.

Asetusehdotusta on käsitelty pitkään komission ja jäsenmaiden kesken. Euroopan parlamentti äänesti komission esitystä vastaan 22.11.2023. Tällä hetkellä asetuksen lopullinen kohtalo on vielä epäselvä. EU:n puheenjohtajamaa Belgia on aktiivisesti viemässä asetusta eteenpäin, joten kompromissi on vielä mahdollista saavuttaa. MTK:n mielestä asetusehdotuksessa on vielä paljon yksityiskohtia, jotka vaatisivat muutoksia, jotta lainsäädännöstä tulisi toimivampi ja siinä keskityttäisiin oikeasti kasvinsuojeluaineiden käytöstä aiheutuvien riskien vähentämiseen. On kuitenkin hyvä muistaa, että tarve uusille vähemmän haitallisille tavanomaisille sekä biologisille kasvinsuojeluaineille on kriittinen, jotta tuotantoa voidaan ylläpitää. Vaikka SUR-paketti on haastava niin sitä olisi hyvä viedä eteenpäin vielä tämän parlamentin ja komission kauden aikana.

MTK:n tavoitteet

- Asetuksen toimeenpanossa on otettava huomioon jäsenmaiden erilaiset lähtötasot nykyisen direktiivin toimeenpanossa. Asetuksen on oltava sellainen, että kestävä kasvintuotanto on jatkossakin mahdollista. Tämä tarkoittaa sitä, että viljelijällä on oltava riittävät keinot kasvinsuojelussa, jotta määrällisesti ja laadullisesti korkeatasoisen sadon tuottaminen on mahdollista.
- Asetusehdotus lisää huomattavasti turhaa byrokratiaa viljelijöille ja viranomaisille, mikä ei edistä varsinaista tavoitetta, eli kasvinsuojeluaineiden käytöstä aiheutuvien riskien vähentämistä. Asetusehdotusta pitää yksinkertaistaa huomattavasti, mm. jäsenmaita velvoittavan raportoinnin osalta.
- Asetusehdotuksessa mainitut tiukat kasvinsuojeluaineiden käytön määrälliset vähentämistavoitteet ovat epärealistisia. Lisäksi ensin pitää kehittää ja tuoda markkinoille vaihtoehtoisia kasvinsuojeluaineita ja torjuntamenetelmiä, jotka ovat oikeasti toimivia ja tehokkaita myös Suomen viljelyoloissa.
- Asetuksessa pitää keskittyä ehdotettua enemmän kasvinsuojeluaineiden käytöstä aiheutuvien riskien vähentämiseen. Tavoitteisiin päästään, mm. käyttäjien koulutuksen kautta ja tietoisuuden lisäämisellä kasvinsuojeluaineiden turvallisesta käytöstä. Tämän lisäksi levitysvälineiden testaus on tärkeä yksittäinen ja vaikuttavuudeltaan merkittävä käytännön toimenpide, jolla päästään kohti toimintaohjelman tavoitteita.

- Kestävässä kasvinsuojelussa on monipuolisten kasvinsuojelumenetelmien lisäksi tärkeää myös riittävän laaja kasvinsuojeluainevalikoima, jotta resistenssin hallinta on mahdollista. Näin voidaan säilyttää tehoaineiden teho kasvintuhoojia vastaan, välttämällä yksittäisten tehoaineiden liiallista käyttöä.
- Toimenpiteet, joilla edistetään integroidun ja luonnonmukaisen kasvinsuojelun käytön mahdollisuuksia, ovat erittäin tärkeitä. Tämä vaatii panostusta tutkimukseen mm. biologian ja uuden teknologian hyödyntämisen osalta. Muuttuvassa ilmastossa kasvintuhoojien hallinta voi vaikeutua, minkä vuoksi kaikki teknologia on hyödynnettävä.
- Korvaavia aineita on saatava nopeammin ja varmemmin markkinoille poisjääviä aineita paikkaamaan. EU:ssa tarvittaisiin konkreettinen tapa varmistaa, että kaikille eri kasveille löytyy tarpeeksi aineita markkinoilta, jotta resistenssiä ei syntyisi.

Kasvinlisäysmateriaalit

Asiantuntija Mika Virtanen, +358400544728, mika.virtanen@mtk.fi

Vilja-asiamies Max Schulman, +358 40 825 2112, max.schulman@mtk.fi

Komissio julkaisi huhtikuussa 2021 taustaselvityksen nykyisen lainsäädännön uudistamisen vaihtoehtoista. DG SANTE julkaisi esityksen uudeksi lisäysaineistoja koskevaksi lainsäädännöksi kesällä 2023. Ehdotuksessa on säilytetty nykyisen lainsäädännön kaksi pääpilaria, eli lajikkeiden rekisteröinti ja kasvien lisäysaineiston erien sertifiointi. Tämä on hyvä asia, sillä näiltä osin hyvin toimivaa järjestelmää ei kannata muuttaa. Komission esitys onkin pääsääntöisesti hyvä – joitakin asioita pitää muuttaa ja täsmentää.

MTK:n mielestä on tärkeää, että kasvien sertifioidun lisäysmateriaalin tuotantoa säädellään jatkossakin nykyisenkaltaisella järjestelmällä ja lainsäädännöllä, joka kuitenkin uudistetaan vastaamaan nykyajan tarpeita. Samalla on varmistettava, että kasvilajikkeiden patentointia ei sallita ja kasvinjalostajan oikeudet pitää turvata.

Lainsäädännön tekstien lukeminen komission ja jäsenmaiden kesken on parhaillaan menossa ja moniin epäselviin kohtiin on jo saatu selvennyksiä. Täsmennyksiä ja muutoksia on vielä tehtävä, jotta lainsäädännöstä saadaan mahdollisimman toimiva.

MTK:n tavoitteet

- Siemenlainsäädäntö pitää uudistaa vastaamaan nykyajan vaatimuksia.
- Metsänviljelyaineisto pidettävä jatkossakin selkeästi erillään, omana kokonaisuutena.
- Siemenlainsäädännössä pitää määritellä myös sallitut uudet kasvinjalostustekniikat, jotka luokitellaan geenimuuntelun ulkopuolelle.
- Tämän lainsäädännön kautta jatkossa uusilla jalostusmenetelmillä kehitetyt uudet lajikkeet saatetaan markkinoille.

- Lainsäädäntöä on selkiytettävä siten, että kasvinjalostajan oikeudet voidaan turvata. Biologisten prosessien ja perinteisin biologisin menetelmin jalostettujen kasvilajikkeiden patentointi tulee selkeästi kieltää.

Uudet genomitekniikat

Asiantuntija Mika Virtanen, +358400544728, mika.virtanen@mtk.fi

Vilja-asiamies Max Schulman +358 40 825 2112, max.schulman@mtk.fi

Komissio julkaisi lainsäädäntöehdotuksen kasvinjalostuksessa käytettävistä uusista jalostusmenetelmistä heinäkuussa 2023. Lainsäädäntöesitys kattaa kasvinjalostuksen kohdistetulla mutageneesillä, sekä Cis- ja intrageneesin avulla. Transgeneesi jää GMO-lainsäädännön alle. Uudet lajikkeet jaetaan kahteen kategoriaan:

1. Ilmoitusmenettelyllä hyväksytään lajikkeet, jotka voisivat syntyä luonnossa eivätkä ne sisällä kestävyysominaisuuksia.
2. Muut lajikkeet vaativat viranomaisten luvan.

Lainsäädännöllä kannustetaan kestävyteen myös kasvinjalostuksen osalta ja varmistetaan avoimuus uusien jalostusmenetelmien käytössä.

Euroopan kasvinjalostuksen sekä kasvintuotannon tulevaisuuden ja kilpailukyvyn varmistaminen edellyttää nykyaikaisten kasvinjalostusmenetelmien sallimista. Uusien kasvinjalostusmenetelmien hyödyntäminen osaltaan mahdollistaa EU:n eri strategioiden tavoitteiden saavuttamisen mm. kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämisessä, sekä lannoitteiden käytön tehostamisessa ja vähentämisessä. Lisäksi kasvinjalostuksella on merkittävät haasteet kasvien viljelyvarmuuden parantamisessa muuttuvissa ilmasto-olosuhteissa, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan nykyaikaisia työkaluja. Suomelle näitten menetelmien salliminen toisi aidon mahdollisuuden kehittää meille sopivia uusia lajikkeita viljojen, öljy- ja valkuaiskasvien sekä nurmien viljelyyn.

MTK:n tavoitteet

- Uusien jalostustekniikoiden hyödyntämisen perinteisessä kasvinjalostuksessa mahdollistava lainsäädäntö pitää saattaa voimaan mahdollisimman pian, mahdollisuuksien mukaan vielä tämän parlamentin kaudella.

Menekinedistämishjelmat

Johtaja Thimjos Ninios, +358 45 2647131, thimjos.ninios@mtk.fi

Menekinedistämispoliitiikan uudistus ei ole edistynyt komission suunnitelmien ja alkuperäisten aikataulujen mukaan. Suurimpana haasteena ja jarruna on ollut komission voimakas pyrkimys sisällyttää menekinedistämisrahoituksen ehtoihin mm. kestävyteen ja Euroopan syöväntorjuntaohjelmaan liittyviä tavoitteita, joiden seurauksena mm. lihatuotteet ja viinit voitaisiin sulkea rahoituskelpoisten tuotteiden ulkopuolelle.

Tällä hetkellä ei ole selkeää käsitystä siitä, millaisella aikataululla menekinedistämispoliitiikan uudistus tulee etenemään. Tästä huolimatta, osa komission pääosastoista edelleen pyrkii vaikuttamaan vuosittaisten menekinedistämishjelmien sisältöihin siten, että rahoitusta voidaan suunnata yhä enemmän kestävämmiin tuotettujen maataloustuotteiden suuntaan. Kestävyyden korostaminen ei ole välttämättä huono asia suomalaisille tuotteille, kunhan kestävyys määritellään ja eri maataloustuotteita ei rajata rahoituksen ulkopuolelle. Kestävyyttä käytetään nykyisin kaupallisesti hyvin vaihtelevasti määritelmien puuttuessa.

MTK:n tavoitteet

- Keväällä 2024 on keskeistä, että lihatuotteet säilyvät rahoituskelpoisten tuotteiden joukossa, sillä suomalainen lihateollisuus ja MTK ovat hakemassa rahoitusta suomalaisen lihatuotannon kestävyden tunnetuksi tekemiseksi Suomen lisäksi myös muutamissa muissa keskeisissä jäsenmaissa. Lisäksi valmistelussa on Nordic Oats –yhdistyksen puitteissa hakemus kauratuotteille. Kauran menekinedistäminen kohdistuu eräisiin Kaukoidän maihin.

Koulujakelujärjestelmä

Maitoasiamies Marjukka Mattio, +358505338924, marjukka.mattio@mtk.fi

Ruokamarkkina-asiantuntija Heidi Siivonen, +358405688802, heidi.siivonen@mtk.fi

EU:n koulujakelujärjestelmän (hedelmät, vihannekset ja maitotuotteet) uudelleentarkastelu on osa Pellolta pöytään -strategian kestävien ja terveellisten ruokavalioiden edistämistä. Julkinen kuuleminen keräsi paljon palautetta ja komission lakiehdotusta odotetaan vuoden 2024 ensimmäisellä kvartaalilla.

Suomen saama koulumaitotuen määräraha pieneni nyt käynnissä olevalle kouluvuodelle reilulla miljoonalla eurolla, mikä johti suoraan siihen, että tuetut tuotteet jouduttiin rajaamaan vain rasvattomaan maitoon, piimään ja rasvattomaan luomumaitoon. Tuen määrä tuotetta kohden väheni myös olennaisesti, mikä sattui haastavaan ajankohtaan kuntatalouksien ollessa nyt tiukilla.

MTK:n näkökantoja koulujakelujärjestelmästä

- Monipuolinen tuotevalikoima koulujakelujärjestelmässä turvaa monipuolista ruokavaliota ja on osa ruokakasvatusta, terveellisten ja kasvua ja kehitystä tukevien tuotteiden valintaa sekä niihin tutustumista.
- Suomen määräraha tulisi palauttaa aiemmalle tasolle maidon osalta ja kansallisen puskurirahoituksen mahdollisuutta on pohdittava.
- Toimiva järjestelmä halutaan pitää pitkälti ennallaan.
- Jäljitettävyyden ja kestävyden varmistamiseksi koulujakelujärjestelmän tuotteiden tulee olla tuotettu eurooppalaisilla tai vastaavilla kriteereillä.
- Suomessa maidontuotanto on kestävä. Euroopan pohjoisimmilla alueilla viljan viljely elintarviketeollisuuden raaka-aineeksi ei onnistu kylmien ja märkien olosuhteiden vuoksi. Sen sijaan nurmen viljely onnistuu hyvin ja siten myös nurmeen perustuva maidontuotanto. Suomessa kotieläintiheys on kestävällä tasolla ja maidontuotanto perustuu nurmeen. Suomessa kotieläintuotanto on kestävä myös veden riittävyyden suhteen. Kestävyden ja ruokakulttuurin näkökulmasta on perusteltua, että maitotuotteet ovat olennainen osa järjestelmää jatkossakin.
- Hyvä, että luomutuotteet ovat mukana koulujakelujärjestelmässä. Luomu ei kuitenkaan ole ainoa kestävä tuotantotapa. Tukijärjestelmällä on ollut luomua edistävä vaikutus.
- Koulujakelutuella on merkittävä merkitys kunnille lasten monipuolisen ravitsemuksen turvaamisessa. Tuki on merkittävä myös pienemmille alueellisille meijereille. Tarjolla voi olla jopa todellista lähimaitoa: tuotanto ja jalostus tapahtuvat samalla paikkakunnalla, jolla koulu sijaitsee.
- Luomutuotteiden suosimisessa tulee myös huomioida lähituotanto. Toisinaan myös tarjonnan puoli voi olla rajoittava tekijä.
- Koulujakelutuen tulee olla yhdenvertainen. Kouluruoka kuuluu kaikille. Suomen koulujärjestelmään eikä kaikille ilmaiseen kouluruokailun yhteyteen sovellu koulujakelujärjestelmä, joka kohdennettaisiin vain osalle oppilaista esim. sosiaalisin perustein.

Skenaariossa, jossa koulumaito- ja hedelmätuki laajenee koskemaan kasvipohjaisia juomia, MTK vaatii, että

- Kasvipohjaisille juomille tulee jakelujärjestelmässä määritellä samantyyppiset ravitsemuskriteerit kuin maitotuotteille (ei makeutettuja tai maustettuja kasvipohjaisia juomia). Suomalaisissa ravitsemussuosituksissa lapsille ja nuorille suositellaan maitotuotteita. Paikalliset ravitsemussuosituksukset tulee huomioida, sillä niissä on huomioitu kulttuuriset painotukset.
- Kasvipohjaisten juomien alkuperän suhteen tulee määrittää kriteerit niin, että on mahdollista suosia mahdollisimman lähellä tuotettuja tuotteita.
- Täysjyväviljatuotteet ovat osa monipuolista ravitsemusta.

Eläinkuljetuslainsäädäntö

Eläinlääkäri Jenni Kiilholma, +358 50 477 1658, jenni.kiilholma@mtk.fi

Komissio julkaisi joulukuussa 2020 ehdotuksen asetuksesta koskien eläinten suojelua kuljetusten aikana. Uusi asetus korvasi jo 20 vuotta vanhaa lainsäädäntöä, joten säädösten päivitystä olikin jo kaivattu kipeästi. Asetus 1/2025 kumoutuu ja asetusta 1255/97 muutetaan tämän uuden lainsäädännön myötä.

Uusi asetus kattaa kaikki tuotantoeläimet, mutta myös koirien ja kissojen kaupallinen kuljetus on sisällytetty asetukseen, jälkimmäinen etenkin pentutehtailun estäminen tavoitteena.

EU-maista kuljetetaan mm. vuosittain arviolta 1,4 miljoonaa vasikkaa rajojen yli, joskus pitkiäkin matkoja, joten harmonisoitu sääntely on tarpeen. Suomessa kuljetukset ovat pääasiassa maan sisäisiä, joten meillä ei suuria eläinten hyvinvointiongelmia eläinkuljetuksiin liittyen pääsääntöisesti ole. Haasteeksi uuden asetuksen myötä kuitenkin saattaa nousta Suomen luontaisesti pitkät välimatkat sekä pohjoinen sijainti.

Uusien säädösten tulee nojautua tieteeseen ja olemassa olevien tuotantokäytäntöjen yhteensovittamiseen, mutta nyt käsillä oleva ehdotus herättää tiettyjä kysymysmerkkejä ja merkittäviäkin huolenaiheita suomalaisen tuottajan näkökulmasta.

MTK:n tulee kiinnittää huomiota etenkin viiteen pääkohtaan:

1. Kuljetusaika ja välimatka
2. Ikä- ja painorajat vasikoiden kuljettamiselle (5 viikkoa ja 50 kg)
3. Lämpötilarajoitukset
4. Tilavaatimukset kuljetuskalustolle
5. Siipikarja (muut kuin teuraskuljetukset): Ehdotuksen mukainen maksimi kuljetusaika 24 tuntia 48 tunnin kuluessa kuoriutumuksesta on kohtuuttoman tiukka, sitä tulisi lieventää

Ehdotuksessa vieroittamattomien vasikoiden, karitsojen, kilien, porsaiden ja varsojen kuljetusaika rajattaisiin korkeintaan kahdeksaan tuntiin. Jos kuljetuskalustoon on asennettu tiettyjen ehtojen mukainen ruokintajärjestelmä, vieroittamattomia eläimiä voi kuljettaa 9 tuntia kerrallaan kuitenkin yhteensä enintään 19 tuntia. Välissä on pidettävä tunninmittainen tauko (9 h, 1 h lepo, 9 h). Tälle vaatimukselle asetettaisiin ehdotuksen mukaan 5 vuoden siirtymäaika.

Vasikoiden kuljetuksille ehdotetaan viiden viikon ja 50 kg:n rajoituksia (yli 100 km:n kuljetuksiin). Tähän asetettaisiin 2 vuoden siirtymäaika. Läpi mennessään nämä rajoitukset aiheuttaisivat merkittäviä haasteita suomalaiselle maidontuotannolle. Kolmivaihekasvatus tulisi periaatteessa mahdottomaksi, sillä maitotiloilla ei ole tilaa pitää vasikoita. Vasikat lähtevät pääsääntöisesti 10 vrk – 5 viikon iässä vasikkakasvattamoihin.

Teuraskuljetuksille asetettaisiin yhdeksän tunnin maksimiaika. Maksimijalle voi hakea poikkeusta viranomaiselta, jos soveltuvaa teurastamoita ei ole riittävän välimatkan päässä. Suomen osalta tähän on saatava selkeä ja pysyvä poikkeusmenettely, sillä osa nautakuljetuksista ylittää aikarajan. Lisäksi teuraseläinten keräily usealta tilalta on otettava huomioon matka-ajassa.

Kolmas seikka, joka on syytä ottaa huomioon, on uudet lämpötilarajoitukset. Kuljetuksissa nollan ja –5 asteen välillä on huolehdittava tuulensuojasta. Alle –5 asteen pakkasilla vaatimuksena tämän lisäksi maksimijomatkana yhdeksän tuntia. Helteellä, eli +25 - +30 asteessa, klo 9:00 – 21:00 eläimiä saa kuljettaa enintään 9 tuntia. Yli kolmenkymmenen asteen helteillä, aikarajan lisäksi, eläimille on varattava 20 % lisätilaa. MTK:n näkemyksen mukaan kuljetusten laatu ja kuljetuskaluston ominaisuudet on huomioitava asetuksen valmistelussa lämpötilaennusteen sijaan.

Neljäntenä huolenaiheena on kuljetusten uudet tilavaatimukset, jotka kasvaisivat nykyisestä kaikilla eläinlajeilla. Näiden myötä muun muassa nautojen kaksikerroskuljetukset loppuisivat. Uudet tilavaatimukset voivat aiheuttaa toteutuessaan kuljetuksien määrän tuplaantumisen, millä olisi merkittävät kustannus- ja ilmastovaikutukset. Lisätila ei automaattisesti myöskään parantaisi eläinten hyvinvointia. Esimerkiksi lisätila kalkkunoille antaa tilaa linnuille avata siipiään liikkuvassa autossa, ja näin altistaa linnut murtumille ja muille vahingoille.

Suomen kantaa käsitellään paraikaa. U-kirje on MMM:ssä työn alla. 26.1. on EU-ministerivaliokunnan käsittely ja 1.2. asia viedään valtioneuvoston yleisistuntoon.

EU:n proteiinistrategia

Vilja-asiamies Max Schulman, +358 40 825 2112, max.schulman@mtk.fi

EU:n Proteiinistrategia on jälleen kerran jäämässä suunnitteluvaiheeseen. Tämä on valitettavaa, sillä viljelijät, jotka jo vuosia ovat pitäneet valkuaiskasveja mukana viljelykierrossa, tarvitsevat tietoa politiikan jatkuvuudesta. Nyt olisi aika siirtyä puheista tekoihin ja saada EU:n proteiinistrategia eteenpäin. Euroopan parlamentti on ottanut asian vahvasti keskusteluun, mutta jälleen kerran komissio ei ole täyttänyt omaa lupastaan ja tuonut esitystä strategiasta.

EU:n valkuaisomavaraisuutta olisi nostettava nykyistä korkeammalle tasolle. Tähän tarvitaan konkreettinen proteiinistrategia. Komission esitys olisi hyvä julkaista vielä tämän parlamenttikauden aikana, jotta se saadaan hyväksyttyä ja toimeenpantua heti seuraavan kauden alussa. Proteiinistrategian avulla voidaan edistää myös EU:n ilmasto-, ympäristö- ja biodiversiteettitavoitteita.

MTK:n tavoitteet

- EU tarvitsee yhtenäisen ja vahvan proteiinistrategian, joka voidaan toteuttaa kaikissa 27 jäsenmaassa.
- Strategian on huomioitava proteiinikasvien viljelymahdollisuudet alueellisesti.
- Proteiinikasvien tuotannon omavaraisuusasteelle on saatava realistinen tavoite EU-tasolla.
- Valkuiskasveja on haastava viljellä. Proteiinistrategiassa on otettava huomioon valkuiskasvien viljelyn tarpeet kasvinjalostuksessa sekä kasvinsuojeluaineiden käytössä.
- Proteiinistrategiassa on myös huomioitava nurmen mahdollisuudet.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (CAP)

Maatalousjohtaja Johan Åberg, +358 20 413 2415, johan.aberg@mtk.fi

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen lanseerasi unionin tilaa käsittelevässä puheessaan 13.9.2023 aloitteen strategisesta dialogista koskien maatalouden tulevaisuutta Euroopassa. Dialogin tarkoituksena on liennyttää polarisoitunutta keskustelua liittyen vihreään siirtymään. Tavoitteena on varmistaa, että vihreä siirtymä tapahtuu reilulla, älykkäällä ja inklusiivisella tavalla. Strateginen dialogi on samalla lähtölaukaus seuraavalle CAP-uudistukselle.

Maatalouden tulevaisuuteen ja viljelijöiden työhön vaikuttaa useita rajoitteita, joiden merkitys on myös kasvanut. Näihin lukeutuvat mm. Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset, ilmastonmuutos ja uusien EU-säädösten vaatimukset. Lisäksi jäsenyysneuvottelujen aloittaminen mm. Ukrainan kanssa luo muospaineita EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Kriisien myötä ruokaturvan ja resilienssin sekä maatalouden kestävyysparantaminen on noussut paljon suurempaan merkitykseen kuin aiemmin.

Komission puheenjohtaja von der Leyen vahvisti 6.12.2023 EU:n maatalous- ja ruoka-konferenssissa, että strateginen dialogi alkaa tammikuussa 2024. Von der Leyen myös totesi, että on mahdollista sovittaa yhteen kilpailukyky ja luonnonsuojelu. Komission tavoitteena on koota kaikki elintarvikeketjun sidosryhmät saman pöydän ääreen. EU:n maatalous- ja elintarvikekonferenssissa nousivat esiin mm. seuraavat kysymykset.

1. Miten voimme antaa viljelijöille ja maaseutuyhteisöille paremman näköalan tulevaisuuteen ja reilut elämän edellytykset?
2. Miten voimme tukea maataloutta planeettamme ja ekosysteemin rajoissa?
3. Miten voimme paremmin hyödyntää tiedon ja teknologisten innovaatioiden tarjoamia valtavia mahdollisuuksia?

4. Miten voimme edistää Euroopan ruokajärjestelmän valoisaa ja hyvinvoivaa tulevaisuutta kilpailukykyisessä maailmassa?

Copa-Cogecan:n kesällä julkaistussa pohjapaperissa vaaditaan, että viljelijöiden on oltava politiikan keskiössä ja politiikan on tuettava ruokaturvaa sekä maatalouden kestävää siirtymää. Lisäksi tuotantopotentiaalin hyödyntäminen, kannattavuuden parantaminen ja ruokaketjun reiluuttaminen ovat tärkeitä tavoitteita tulevaisuuden maatalouspolitiikassa. Lisäksi Copa-Cogeca:n mukaan tuotannon säilyttäminen kaikilla alueilla on varmistettava. Vahva maatalousbudjetti, jossa huomioidaan myös EU:n laajentuminen, on toimivan maatalouspolitiikan edellytys. Lisäksi EU:ssa pitää myöntää, ettei yhteisellä maatalouspolitiikalla voida yksin vastata kaikkiin haasteisiin, vaan uusille tavoitteille täytyy löytyä myös uutta rahaa. Viime vuodet ovat osoittaneet myös tarpeen paremmille riskienhallintavälineille. Eurooppaan ei jatkossakaan haluta isoja kansainvälisiä jättitiloja, vaan ruoantuotannon perusta on edelleen perinteinen perhevilmelmämalli. Myös maaseudun yleinen elinvoimaisuus on tärkeä maatalouden jatkuvuuden kannalta.

Copa-Cogecan:n politiikkapaperissa keskeisiä toimenpidealueita ovat

- Kilpailukykyyn parantaminen, tuotantopotentiaalin säilyttäminen ja ruokaturvan varmistaminen
- Viljelijöiden tulojen ja maatalouden kannattavuuden varmistaminen ja parantaminen vihreän siirtymän myötä
- Sukupolvenvaihdosten ja naisten aseman edistäminen
- Investointien turvaaminen tehokkaan, innovatiivisen ja kestävä elinkeinon edistämiseksi
- Paremmiin ja joustavammin toimivien markkinoiden ja riskienhallintavälineiden kehittäminen
- Yhteistyön lisääminen ja viljelijöiden neuvotteluaseman parantaminen ruokaketjussa

MTK:n omassa valmistelussa olemme todenneet, että meidän omat yleistavoitteemme ovat yhteneväiset Copa-Cogecan:n tavoitteiden kanssa. Tarvitsemme kuitenkin lisää kunnianhimoa, varsinkin ruoantuotannon vastuullisuuden ja kestävyuden osalta. Aivan liikaa on tilanteita, jossa muualla EU:ssa pohditaan siirtymistä tuotantotapoihin, joita olemme Suomessa harjoittaneet jo pitkään. Kestävässä siirtymässä kohti entistä vastuullisempia tuotantotapoja täytyy nykyistä paremmin huomioida paikallisia olosuhteita. Kaikilla viljelijöillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia, luonnonolosuhteista lähtien. MTK haluaa myös nostaa ruoantuotannon vahvemmin politiikan keskiöön. Rooman sopimuksen tavoitteet ovat varsin ajankohtaisia taas, kun sotaa käydään Euroopassa ja huoltovarmuus on uhattuna.

Ennakkovaikeuttamisessa täytyy uskaltaa nykyistä vahvemmin tuoda esille suomalaisen tuotannon etujen ja kilpailukykytekijöiden edistäminen tulevaan yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Meidän pitää määrätietoisesti edistää sitä, että esimerkiksi eläinten terveydestä ja hyvinvoinnista huolehditaan koko Euroopassa samalla tavalla kuin Suomessa. Sama koskee myös muun muassa lääkkeiden, kasvinsuojeluaineiden ja ravinteiden käyttöä. EU:ssa asetettujen tavoitteiden toteutuksen ja taakanjaon unionin sisällä täytyy myös olla tasapuolinen ja oikeudenmukainen siten, että edelläkävijöitä voidaan palkita jo tehdystä työstä, ja eri maiden lähtötilanne huomioidaan nykyistä paremmin. Rahoituksen osalta tavoitteena on Suomen rahoitusaseman suhteellinen parantaminen.

Tulevina vuosina maatalouspolitiikan rahoitukseen tulee kohdistumaan paljon paineita niin sisältä kuin ulkoa. Ajatusta vahvasta yhteisestä maatalouspolitiikasta täytyy osata myydä nykyistä paremmin, ja meidän täytyy pystyä paremmin perustelevaan mitä kaikkea muutakin kuin ruokaa maatalouspolitiikka tarjoaa yhteiskunnalle. Ruoantuotanto niin Suomessa kuin muuallakin EU:ssa tarjoaa yhteiskunnalle paljon ns. julkishyödykkeitä, eli sellaista arvoa, josta ei ole saatavissa suoraan markkinoilta rahaa. Nykyisessä epävarmuuden maailmassa ruokaturva itsessään on julkishyödykkeistä se kaikista arvokkain.

Mitä ruokaturva sitten on? Ruokaturva on muun muassa sitä, että viljelijät huolehtivat kaikkien kansalaisten voivan syödä maailman parasta ruokaa vuoden jokaisena päivänä tilanteessa kuin tilanteessa. Ruokaturva on terve ympäristö, terveet eläimet ja kasvit sekä terveet ihmiset (One Health). Ruokaturva on ratkaisuja ilmasto-, ympäristö- ja luonnon monimuotoisuushaasteisiin. Ruokaturva on sitä, että maatalous luo kasvua ja työpaikkoja kaikilla alueilla. Ruokaturva ja omavaraisuuden parantaminen on kokonaisturvallisuuden peruspilari geopoliittisessa epävarmuudessa. Lisäksi oma ruoantuotanto on ruokakulttuurin ja elävän maaseudun perusta.

MTK:n tavoitteet

Jotta edellä mainittua kehitystä voisi toteutua, MTK:ssa on tunnistettu viisi strategista tavoitetta, joiden avulla yhteisellä maatalouspolitiikalla voidaan varmistaa tulevaisuuden ruokaturvan ja edistää kestävää siirtymää.

- Vahva, yksinkertainen ja ymmärrettävä politiikka vahvalla budjetilla tukee älykästä maataloutta kamppailussa ilmastonmuutosta ja luontokatoa vastaan.
- Strategisen omavaraisuuden parantaminen ja tuotannontekijöiden saatavuuden turvaaminen kaikilla tasoilla koko EU:ssa
- Viljelijöiden markkina- ja neuvotteluaseman parantaminen ruokaketjussa
- Nuorten yrittäjien alalle tulo sekä elinkeinon kilpailukyvyyn ja houkuttelevuuden parantaminen
- Poliittikkakohereenssi maa- ja metsätaloudessa ja maaseudun yritystoiminnassa. Eli eri politiikkalohkojen tavoitteet ja keinot eivät saa olla ristiriidassa keskenään, kuten viime aikoina esimerkiksi ennallistamisessa, metsäkadossa, kauppasopimuksissa, ilmastopolitiikassa jne.

Maataloustuotteiden markkinatilanne ja Ukrainan sodan vaikutukset

Maatalouden markkinatilanteen kehitystä ovat vuoden 2023 aikana ohjanneet maataloustuotannon haastava kannattavuustilanne, peltokasvien tuotantoon vaikuttaneet sään ääri-ilmiöt ja Venäjän hyökkäyssodan Ukraina aiheuttamat häiriöt maataloussektorilla. Myös pitkään jatkunut eläintautitilanne, lintuinfluenssa ja afrikkalainen sikarutto, vaikuttavat joidenkin EU-maiden markkinoihin. Tilanne on kohentunut sen osalta, että vuonna 2022 maatalouteen vaikuttaneet tuotantopanosten ennätyskorkeat hinnat ja saatavuushaasteet ovat tänä vuonna helpottaneet.

Viljojen ja öljykasvien maailmanmarkkinahinnat ovat kaudella 2023/24 olleet selvästi vuoden 2022 ennätysellisten hintojen alapuolella. EU:ssa viljan markkinahintaa hyvin kuvaava leipävehnän

vientihinta Ranskassa (fob Rouen) on marraskuun 2023 jälkipuoliskolla ollut noin 230 €/tn, kun vuotta aiemmin se oli 100 €/tn korkeammalla tasolla.

EU:ssa vuonna 2022 alkanut elintarvikkeiden kuluttajahintojen poikkeuksellisen voimakas kohoaminen saavutti huippunsa maaliskuussa 2023. Keskimääräinen elintarvikkeiden vuosi-inflaatio oli tuolloin 19,2 %. Maaliskuun jälkeen elintarvikkeiden vuosi-inflaation kasvuvauhti on hidastunut niin, että lokakuussa se oli EU:ssa keskimäärin 7,6 %, kun vuotta aiemmin se oli 17,3 %. Elintarvikkeiden vuosi-inflaation suuruus vaihtelee edelleen paljon jäsenvaltioiden välillä.

Energian ja lannoitteiden hintakehitykseen paljon vaikuttava maakaasun futuurihinta (TTF) EU:ssa kohosi elokuussa 2022 huipputasolle 290 €/MWh ja oli arvoltaan kymmenkertainen kuin vuotta aiemmin. Loka-marraskuussa 2023 futuurihinta on vaihdellut välillä 40-55 €/MWh ja joka on samalla tasolla kuin maakaasun hinta tammi-helmikuussa 2022 ennen Venäjän aloittamaa hyökkäyssotaa Ukrainaan. Maakaasun futuurihintaa vahvasti lokakuussa Lähi-idän kiristynyt tilanne. Marraskuussa hintapainetta on helpottanut maakaasuvaramojen korkea täyttöaste EU:ssa. Loka-marraskuun 2023 aikana raakaöljyn hinta (Brent) on vaihdellut valtaosin välillä 80-90 \$/barreli, joka vastaa tammikuussa 2022 nähtyä hintatasoa. Öljyn hintaa on tukenut muun muassa tuotannon rajoitustoimet tuottajamaissa (Saudi-Arabia ja Venäjä) ja arviot niiden jatkamisesta vuodelle 2024, öljytuotteiden kysynnän kasvu Aasiassa sekä sotilaallisesti kiristynyt tilanne Lähi-idässä.

Ukrainan viljojen vientiarvio nykyiselle markkinointikaudelle on noin 33 milj. tn, kun sekä viime että toissa kaudella määrä oli noin 49 milj. tn. IGC:n arvio on tehty sillä oletuksella, että viljaa pystytään viemään Ukrainasta jatkossakin myös Mustanmeren kautta. Ukrainalaisen viljan ja öljykasvien suorat merikuljetukset mahdollistanut nk. Mustanmeren viljasopimus (BSGI) oli toiminnassa 17.7.2023 saakka, jonka jälkeen Venäjä vetäytyi sopimuksesta. YK ja Turkki ovat sen jälkeen koettaneet saada Venäjää takaisin sopimuksen piiriin.

Viljelijät Ukrainan viereisissä EU:n jäsenvaltioissa ovat vuoden 2022 kesästä lähtien olleet huolissaan markkinoilleen tulevasta ukrainalaisesta viljasta ja öljykasvien siemenistä sekä osin myös muista maataloustuotteista kuten esimerkiksi siipikarjanliha, kananmunat, sokeri ja vihannekset.

Tuonnin lisääntyminen johtuu siitä, että auttaakseen sodan runtelemaa Ukrainaa vakauttamaan paremmin talouttaan, EU myönsi Ukrainalle kesäkuussa 2022 vuodeksi yksipuolisia, määräaikaista tullietuuksia (autonomous trade measures, ATMs). Etuuksilla poistettiin muun muassa EU-Ukraina - assosiaatiosopimuksen mukaiset tuontitullit, myös maataloustuotteilta. EU:n Ukrainalle myöntämiä yksipuolisia tullietuuksia jatkettiin vuodelle kesäkuussa 2023.

Hinnaltaan edullisempi ukrainalainen vilja ja öljykasvien siemenet ovat vieneet markkinoita Ukrainan viereisissä EU:n jäsenvaltioissa paikallisesti tuotetuilta maatalousraaka-aineilta. Asiaan liittyy paljon poliittisia jännitteitä. Tilanne markkinoilla kärjistyi ja huhtikuussa 2023 viisi jäsenvaltiota (Puola, Unkari, Romania, Bulgaria ja Slovakia) päätti hätäkeinona itsenäisesti sulkea rajansa Ukrainasta omille markkinoilleen tulevilta viljalta ja öljykasvien siemeniltä sekä joiltakin muilta maataloustuotteilta.

Ratkaistakseen tuonnista syntyneen ongelmatilanteen, komissio sopi poliittisesta kompromissista viiden rajajäsenvaltion kanssa, jossa ne luopuivat yksipuolisista tuontikielloista. Vastineeksi komissio antoi toukokuussa 2023 toimeenpanoasetuksen Ukrainasta peräisin olevia tiettyjä tuotteita (vehnä, maissi, rapsi, auringonkukansiemenet) koskevien suojoitoimenpiteiden käyttöönotosta. Sen perustella em.

neljän maataloustuotteen markkinoillepääsyä Bulgariaan, Unkariin, Puolaan, Romaniaan ja Slovakiaan rajoitettiin siten, että ainoastaan niiden kauttakulku muuhun Eurooppaan on sallittu. Asetusta pidennettiin kesäkuussa ja se oli voimassa 15.9. saakka.

Komission sopimaan poliittiseen kompromissiin kuului myös kriisitukipaketti viiden Ukrainan naapurijäsenvaltion viljelijöille sekä lisäksi EU:n muille 22 jäsenvaltiolle myönnettiin samalla kriisitukea kasvukauden 2023 poikkeuksellisen epäsuotuisiin ja yleisiin markkinaongelmiin sopeutumiseen.

Kolmantena kompromissitoimenpiteenä komissio perusti toukokuussa myös erityisen yhteisen koordinaatiofoorumin (Joint Coordination Platform), jossa EU:n viiden rajajäsenvaltion, Ukrainan sekä Moldovan kesken pyrittiin tiedonvaihtoon ja etsimään keinoja vientitoimintaan liittyvien ongelmakohtien ratkaisemiseksi.

Suojalausekkeen nojalla annettujen tuontirajoitusten rauettua 15.9. tilanne kärjistyi uudelleen. Ukrainan naapurijäsenvaltioista Puola, Unkari ja Slovakia ovat ylläpitäneet 15.9 asettamia ukrainalaisen viljan ja öljykasvien tuontikieltoja omille markkinoilleen sallien kuitenkin tuotteiden kauttakulun muualle EU:n sisämarkkinoille tai kolmansiin maihin. Puola laajensi samassa yhteydessä tuontikiellon piiriin kuuluvia tuotteita kahteen uuteen tuotteeseen (vehnä jauho ja rehu käyttöön tarkoitetut tietyt viljaleseet/pelletit) ja Unkari 24 tuotteeseen. Ukraina teki syyskuussa lopulla tuontirajoitteiden johdosta kanteen Maailman kauppajärjestölle (WTO), jossa myös EU:sta tuli kanteen osapuoli Puolan, Unkarin ja Slovakian lisäksi. Ukraina on syyskuusta lähtien käynyt erillisiä neuvotteluja 5 rajajäsenvaltion kanssa siitä, millaisilla hallinnollisilla menettelyillä (muun muassa vientilisenssijärjestelmä) tuontikiellot saadaan purettua sekä Ukrainan WTO-kanne vedettyä pois. Ukrainan neuvottelut ovat edistyneet pisimmälle Bulgarian ja Romanian kanssa.

Ukrainan maataloustuotevientiin liittyen eräs jäsenvaltio ilmoitti marraskuun lopulla aikeistaan laajentaa tuontikiellon piirissä olevaa tuotelistausta muun muassa sokeriin. EU:n sokeriteollisuus on syksyn aikana ollut huolissaan lisääntyneestä sokerin tuonnista sisämarkkinoille. Jäsenvaltioista muutama jäsenvaltio on viestittänyt komissiolle, että tilanne vaatii tarkempaa tarkastelua markkinavaikutusten osalta.

EU:n komission arvion mukaan solidaarisuuskaistat ovat tärkein väylä Ukrainan maataloustuotteiden vienneissä. Syys-lokakuussa niiden kautta on kulkenut noin 70 % Ukrainan kokonaisvientimäärästä. Pääreitti solidaarisuuskaistoilla on Tonavan varrella olevat Ukrainan satamat ja niistä jokirahtiliikenne Romanian Constantaan ja sieltä laivauksina eteenpäin. Raide- ja rekkakuljetusten määrä solidaarisuuskaistoilla on vakiintunut (11 % ja 9 % volyymeisterä).

Ukrainan vientitoiminta koki uuden haasteen, kun Puolassa Ukrainan vastaisella rajalla rekankuljettajat (liikennöitsijäryitykset) 6.11. estivät tavaraliikenteen kulkemisen neljällä tärkeimmällä ylityspaikalla. Liikenteen estämisen on tarkoitus jatkaa tammikuulle. Puolan viranomaiset ovat koettaneet avata tilannetta ja kuluneina viikkoina paine Ukrainan viranomaisten taholta tilanteen selvittämiseksi on kasvanut. Tilanne vaikuttaa yleiseen tavaraliikenteeseen kumpaankin suuntaan eli ei ainoastaan maataloustuotteisiin. Muissa rajajäsenvaltioissa kuljetusyritykset ovat myös aktivoitumassa asian suhteen, joten riskinä on, että häiriötilanne laajenee. Rajaliikenteen häiriö johtuu EU:n ja Ukrainan määräaikaista sopimuksesta sallia ukrainalaisten kuljetusyritysten liikenne EU:n puolelle ilman aiemmin käytössä ollutta lupa-/kiintiömenettelyä. Ukrainalaiset kuljetusyritykset ovat ilmeisesti operoineet samalla muita EU:n sisäisiä rahtikuljetuksia ja se laittoi protestin Puolassa alkuun.

Ukraina on elokuun alkupuolelta lähtien onnistunut lisäämään laivauksia omista Mustanmeren syväsatamistaan (Odessan alue). Komission mukaan Ukrainan syväsatamien liikenne on viime viikkoina saatu vilkastumaan, niin että vienti niiden kautta on kilpailukykyisempi verrattuna Tonavan kautta kulkevaan rahtiliikenteeseen. Ukraina on saanut neuvoteltua sopimuksen joidenkin kansainvälisten vakuutusyhtiöiden sekä UK:n hallituksen kanssa, että laivarahtiliikennettä heidän valtamerireitillään vakuutetaan kattavammin. Vakuutustoiminnan pohjan kasvattaminen alentaa rahtikustannuksia ja reitti on entistä kilpailukykyisempi verrattuna esimerkiksi solidaarisuuskaistoihin.

Elokuun alun jälkeen reittiä käyttäen on lähtenyt yli 160 alusta kuljettaen lähinnä viljaa/öljykasveja tai terästuotteita. Ukrainan viljasektorilla on (lyhyen aikavälin) tavoitteena kasvattaa syväsatamien kautta kuljetettava viljamäärä 2–2,5 miljoonaan tonniin kuukaudessa. Kun huomioidaan myös solidaarisuuskaistojen kautta kulkeva määrä, olisi vientimäärä kokonaisuudessaan 5-6 milj. tn kuukaudessa eli samaa kokoluokkaa kuin ennen Venäjän hyökkäystä.

Viljamarkkinoiden kokonaiskuvassa Venäjä tulee tälläkin kaudella olemaan ylivoimaisesti suurin vehnän viejä. Arvio vehnän vientimäärästä on ennätyselliset 50 milj. tn verrattuna toiseksi suurimpaan EU:hun (33 milj. tn) ja Ukrainaan (13 milj. tn). Venäjä on maailman markkinoilla hinnan asettaja. Jotta Ukraina pystyy vastaamaan kilpailuun, on sen pystyttävä viemään vehnää kustannustehokkaasti Mustanmeren kautta Venäjän tapaan.

Maaseutu- ja aluepolitiikka

Johtaja Simo Tiainen, +358 40 553 3131, simo.tiainen@mtk.fi

EU:n alue- ja rakennepolitiikan tulevaisuus

EU:n alue- ja rakennepolitiikka on laajemman EU:n koheesio politiikan osa-alue, jonka päämääränä on tasoittaa alueiden välisiä kehitys- ja hyvinvointieroja ja varmistaa Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden kestävä kasvu ja kilpailukyky. EU:n alue- ja rakennepolitiikassa tärkein väline on rakennerahastot. Nykyisellä alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027 Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelma saa rahoitusta kolmesta toisiaan täydentävästä rahastosta, Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+) sekä Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF). Suomi ei saa rahoitusta EU:n koheesiorahastosta.

Valmistautuminen vuoden 2027 jälkeiseen EU:n alue- ja rakennepolitiikkaan on käynnissä. Komissio nimitti vuoden 2023 alussa ns. korkean tason työryhmän pohtimaan unionin koheesio politiikan tulevaisuutta ja miten sitä tulisi uudistaa, jotta se kykenisi vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin ja toteuttaa perussopimuksissa annettua tehtäväänsä tehokkaasti. Korkean tason työryhmä on käsitellyt mm. sitä, miten koheesio politiikka liitettäisiin tiiviimmin osaksi kaikkia EU-politiikkoja. Työryhmän raportti julkaistaan alkuvuodesta 2024. Työryhmän päätelmät pohjustanevat komission julkaisemaan yhdeksättä koheesioraporttia ja siihen liittyviä suosituksia. Komissio julkaisee koheesioraporttinsa maaliskuun 2024 loppuun mennessä. Huhtikuussa 2024 komissio järjestää konferenssin, jossa käsitellään EU:n aluepolitiikan tulevaisuutta. Lakiesityksiä asiasta antaa kuitenkin tuleva komissio vuonna 2025.

Myös Suomessa valmistautuminen EU:n tulevaan alue- ja rakennepolitiikkaan on alkanut. Syksyn 2023 aikana TEMissä on valmisteltu alustavia näkemyksiä asiaan Suomen ennakkovaikuttamisen pohjaksi. Hallituksen tavoitteena on laatia Suomen kannoista eduskunnalle e-kirje kevään 2024 aikana.

MTK:n tavoitteet:

- MTK tukee vahvan, ohjelmaperusteisen EU:n alue- ja rakennepolitiikan säilyttämistä myös jatkossa.
- Koheesio politiikan varoja tulisi suunnata uudelleen ja yhä vahvemmin osaamista, puhdasta siirtymää, energiamurrosta, turvallisuutta, digitalisaatiota, tutkimusta ja uusia innovaatioita rahoittaviin tukiin. Biotalous mahdollisuudet on hyödynnettävä.
- Aluepolitiikassa on erityistä huomiota kiinnitettävä maaseutuun sekä Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asuttuihin alueisiin. MTK korostaa elävän, asuttavan ja saavutettavan maaseudun merkitystä alueiden, Suomen ja koko Euroopan hyvinvoinnin, kasvun ja huoltovarmuuden perustana.
- Erityistä huomioita on kiinnitettävä EU:n Venäjään rajoittuviin ulkoraja-alueisiin, joihin Venäjän hyökkäyssodalla on ollut huomattavia taloutta ja turvallisuutta heikentäviä vaikutuksia. Rajaseutujen elinvoimasta huolehtiminen on välttämätöntä Euroopan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

EU:n itäisen ulkorajan kehittämisen rahasto

Venäjän käynnistämä hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut Suomen ja koko Euroopan geopoliittista asemaa oleellisesti. Jo kaksi vuotta jatkunut julma sota on aiheuttanut tuhoa ja kärsimystä Ukrainassa. Vaikutukset ulottuvat laajemmin myös naapurimaihin. Erityinen tilanne on syntynyt niissä EU-maissa, joilla on yhteinen raja Venäjän kanssa. Näitä maita ovat Suomi (1344 km Venäjän rajaa), Viro (294 km), Latvia (214 km), Liettua (275 km) sekä Puola (232 km).

Heti sodan alkuvaiheessa muuttuneella tilanteella oli taloudellisia seurauksia raja-alueilla, kun kaupankäynti Venäjän kanssa ja venäläisten matkailu Suomeen käytännössä pysähtyivät. EU:n alue- ja rakennepolitiikkaan sisältyneet Interreg-ohjelmat Venäjän raja-alueilla lopetettiin välittömästi sodan käynnistyttyä. Kuluvalle ohjelmakaudelle Suomen EU:n rakennepolitiikkaohjelmaan oli varattu runsaat 110 miljoonaa euroa Venäjän raja-alueiden kehittämiseen.

Muuttuneessa tilanteessa yritysten luottamus tulevaisuuteen rajaseuduilla on heikentynyt. Myös rajaseudun henkisessä ilmapiirissä on tapahtunut muutoksia Venäjän toiminnan seurauksena. Turvallisuuskysymykset rajaseudulla ovat nousseet esille aivan uudessa valossa. Venäjän järjestämän välineellistetyn maahantulon seurauksena Suomi on joutunut sulkemaan kokonaan henkilöliikenteen rajanylityspaikat itärajalla. Rajaseutujen elinvoimaisuudesta huolehtiminen on välttämätöntä Euroopan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

EU ja sen jäsenmaat ovat hyökkäyssodan alkamisen jälkeen kehittäneet ja sopineet toimenpiteistä, joilla vahvistetaan EU:n ulkorajoja ja näihin liittyvää valvontaa. EU:n yleisten asioiden neuvosto (YAN) on sisällyttänyt päätelmiinsä raja-alueiden erityisongelmia käsitteleviä asioita useamman kerran:

[2. kesäkuuta 2022](#): 'YAN Venäjän ja Valko-Venäjän sekä Ukrainan ja Moldovan tasavallan rajanaapureina oleviin alueisiin kohdistuu aivan erityisiä taloudellisia ja sosiaalisia haasteita, jotka johtuvat Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan.'

[22. marraskuuta 2022](#): 'YAN MUISTUTTAA, että koheesiopolitiikka on tärkein politiikka, jossa keskitytään EU:n alueiden sosioekonomiseen kehitykseen ja pyritään vähentämään alueiden välisiä eroja SEUTsopimuksen 174 artiklan mukaisesti; ja VAHVISTAA, että sosiaalisen, taloudellisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden tavoite on Eurooppa-hankkeen ytimessä, sekä KOROSTAA riskejä, jotka liittyvät kriisien ja muuttuvan geopoliittisen tilanteen aiheuttamiin kasvaviin alueellisiin eroihin;'

[7. maaliskuuta 2023](#): 'YAN KOROSTAA, että jäsenvaltioilla ja niiden alueilla, jotka rajoittuvat Venäjään ja Valko-Venäjään, sekä Ukrainan ja Moldovan tasavallan naapurialueilla on erityisiä taloudellisia ja sosiaalisia haasteita Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan vuoksi, ja KATSOO, että näitä haasteita olisi tarkasteltava lähemmin, jotta niihin voidaan vastata asianmukaisesti;'

Lisäksi marraskuussa 2022 neuvosto korosti päätelmissään riskejä, jotka liittyvät kriisien ja muuttuneen geopoliittisen tilanteen aiheuttamiin kasvaviin alueellisiin eroihin. Myös Euroopan parlamentin aluekehitysvaliokunta on korostanut raja-alueiden elinvoiman tärkeyttä. Aluekehittämisestä vastaava komission jäsen Elisa Ferreira vieraili Suomen itärajalta viime syyskuussa. Vierailun jälkeen Suomi on toimittanut komissiolle teknistä apua koskevan hakemuksen siirtymästrategioiden laatimiseksi itärajan ja sen läheisyydessä oleville alueille Venäjän vastaisen rajan sulkemisen haittavaikutusten vuoksi. Komission DG REFORMin odotetaan tekevän asiaa koskevan rahoituspäätöksen alkuvuonna 2024, jonka jälkeen selvitystyö voidaan käynnistää.

MTK:n tavoitteet

- MTK esittää, että Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaan sisällytetään erityinen EU:n itäisen ulkorajan elpymis- ja kehittämisrahasto. Sen tavoitteena olisi vahvistaa Venäjän raja-alueiden EU:n puoleisten maakuntien ja alueiden taloutta ja lieventää sodasta ja sen seurauksista niille koituneita haitallisia vaikutuksia. Miljardiluokan rahoituksella ja monivuotisilla ohjelmilla vahvistettaisiin raja-alueiden alueiden elinvoimaa, turvallisuutta sekä asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä. Rahaston toimenpiteisiin olisi sisällytettävä mm. panostuksia raja-alueiden saavutettavuuteen, kuten investointeja tie- ja ratahankkeisiin, tietoliikenteeseen sekä yritysten toimintaedellytyksiin. Maa- ja metsätalouden sekä jalostavan teollisuuden edellytysten parantaminen olisi sisällytettävä myös rahaston toimenpiteisiin. Uusi rahoitusväline olisi sisällytettävä EU:n alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuuteen viimeistään seuraavan ohjelmakauden alussa.

EU:n rahoituskehys määrittää maatalouspolitiikan ja koheesion mahdollisuudet ja tärkeimmät muutostekijät

Johtaja Juha Ruippo, +358 40 55 33 232, juha.ruippo@mtk.fi

Viime vuodelta lykkääntyi sisäisten paineiden takia monivuotisen rahoituskehysten välitarkastelu päätettäväksi alkuvuotena. Oleellisia kysymyksiä ovat tietenkin Ukrainan tilanteeseen liittyvät tukipaketit. Samalla inflaatiokorotuksen seurauksena elvytyksen korkokustannukset realisoituvat, vuokra- ja henkilökustannukset ovat kasvaneet komissiossa merkittävästi. Komissiolla on ollut halu myös kasvattaa henkilöstömäärää uudistettujen ja laajennettujen velvoitteiden täyttämiseksi. Elvytyksin kaipaisi kilpailevia toimia USA:n IRA-paketin vastapainoksi. Lisätoimet ovat pääsääntöisesti vanhojen pakettien uudelleen muotoilua eikä sinällään uutta rahaa.

Tulevan komission ensimmäinen tehtävä on uuden rahoituskehysten vahvistaminen tulevaksi seitsenvuotiskaudeksi 2028 – 2035. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, tarve panostaa sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen, investoinnit tutkimus ja kehitykseen ja vihreän siirtymän jatkotyö ovat usein mainittuja asioita, joihin liittyvät toimet ovat tehokkaimpia ratkaista yhdessä EU-tasolla. Kaikkia hyviäkään rahoituskohteita ei varmasti pystytä hoitamaan, koska se edellyttäisi EU-jäsenmaksujen kaksin-kolminkertaistamista.

Jos taas jokainen jäsenmaa voisi itse kansallisesti päättää, osallistuuko vai ei kyseisen yhteisen tehtävän rahoitukseen, voisi moni tärkeä asia jäädä toteutumatta. Toimijoiden tasavertainen kohtelu EU:n sisällä jäisi riippumaan kunkin jäsenmaan halusta ja kyvystä rahoittaa toimia omalla alueellaan.

EU:n taloudenpito muuttui merkittävästi vuoden 2020 jälkeen. Perinteisen jäsenmaiden yhteisesti rahoittaman rahoituskehysten (1 085,3 miljardia euroa 2021–27) lisäksi otettiin käyttöön EU:n ottamiin lainoihin perustuva 750 miljardin euron investointi- ja uudistusohjelma Next Generation EU, josta jaetaan rahaa sekä avustuksina että lainoina.

Koronapandemiasta elpymiseen EU-jäsenvaltiot käyttivät vuonna 2021 yli 10 000 miljardia euroa auttaakseen kansalaisia ja yrityksiä. Lisäksi Euroopan keskuspankki (EKP) on harjoittanut merkittävää rahapoliittista elvytystä. Euroopan komissio on puolestaan keskeyttänyt velkakuria koskevat rajoitustoimensa, ja yhteisesti on todettu, että talouskurin pelisääntöjä on uudistettava.

Maatalouden ja aluepolitiikan eli koheesion rooli on ollut aina suuri EU:ssa. Ne muodostavat nyt noin 80 % EU:n menoista. Maatalous- ja luonnonvara-alalle käytetään budjetista 38 %. Lisäksi viimeisessä maatalousuudistuksessa lisättiin merkittävästi maataloustuen kohdennusta ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden rahoittamiseen. Suomen maatalouspolitiikan toteuttamisen kannalta haasteellisin perintö tulevalle rahoituskaudelle on maaseudun kehittämisen ns. kakkospilarin rahoituksen jäädyttäminen ja kakkospilarin toimien mahdollisuus siirtää ykköspilariin. Vaikka asia tuntuu pieneltä yksityiskohdalta, se on syömässä Suomelle tärkeän maaseudun kehittämisen (ympäristö- ja ilmastotoimien) uskottavuutta.

Komission tavoitteena on EU:n budjetin tulopuolen kehittäminen, sillä vuotuisten tulojen on lähtökohtaisesti katettava kokonaan vuotuiset menot. EU:n rahoituskehysten tulopuoli rakentuu lähes kokonaan (98 %) unionin omista varoista, joista suurin osuus, n. 70 % kerätään jäsenmaksuna BKT:n perusteella. Kaudella 2021 – 27 jäsenmaksu on 1,13 % BKT:stä. Ns. omia varoja EU kerää tulleista, aikaisemmin sokeri- ja maitokiintiömaksuista, jatkossa myös hiilitulleista (10 % omista varoista) sekä ALV-perusteisesti (10 % omista varoista). Uusi kierrättämättömän pakkausmuovijätteen määrään perustuva omien varojen luokka otettiin käyttöön 1.1.2021 (n. 4 % omista varoista). Käytössä on edelleen korjausmekanismi, joka hyödyttää Tanskaa, Saksaa, Alankomaita, Itävaltaa ja Ruotsia nykyisellä rahoituskaudella 2021–2027.

EU haluaa kehittää läpinäkyvämpiä, yksinkertaisempia, oikeudenmukaisempia ja demokraattisesti vastuullisempia tapoja rahoittaa toimintaansa. Esillä on ollut mm.

- nykyisten ALV-perusteisten omien varojen määräytymisen yksinkertaistaminen
- muut uudet järjestelmät, kuten hiilirajamekanismi eli hiilitullit
- 20 %:n osuus EU:n päästökauppajärjestelmän tuloista sekä päästökaupan laajentaminen merenkulkuun ja ilmailuun
- yhteiseen yhteisöveropohjaan 3 %:n verokanta
- digitaalivero
- kaikista maksuosuusalennuksista luovutaan asteittain ja jäsenvaltioiden pidättämät tullimaksujen kantokulut alennetaan 20 %:sta 10 %:iin (lopputuloksena kantokuluja nostettiin 25 %:iin)
- vuosittain kerättävien omien varojen enimmäismäärän korottaminen
- Euroopan kehitysrahaston sisällyttäminen unionin talousarvioon

EU:lla on tavoitteena, että uusista omista varoista saatavien tulojen on riitettävä kattamaan Next Generation EU -elpymisvälineen takaisinmaksut. Ukrainan tilanteen jälkiselvittely lisää kiinnostusta uudenlaisiin rahoitusratkaisuihin. EU:n päämiehet keskustelivat eri mahdollisuuksista kesäkuussa 2023. Varsinainen päätös tulevasta rahoituskehyksestä on tulevan komission ensimmäisiä esityksiä. EU:n uuteen tehtäväkokonaisuuteen tarvitaan kuitenkin merkittävästi uuttakin rahaa, jolloin jäsenmaiden jäsenmaksuprosentin nostaminen voisi olla yksi keino vajeen täyttämiseen. Valtiovarainministeriön arvion mukaan Suomen nettomaksuosuus vähintään 1,5–2-kertaistuu tulevien vuosien aikana.

MTK:n tavoitteet

- EU:n yhteisten toimien keskeinen kohde on maatalouspolitiikka, jonka tavoitteina ovat turvalliset ja terveelliset elintarvikkeet, kilpailukyky, maatalousväestön kohtuullinen elintaso, luonnonvarojen ja maiseman suojele sekä ympäristö- ja ilmastotoimet.
- Maaseudun elinkeinot tarvitsevat pitkäjänteisen toimintaympäristön. Esillä ollut 5 + 5 vuoden rahoituskehikko on nykyistä seitsenvuotista kautta tasapainoisempi ja parempi toimintaympäristö tärkeille investoinneille.
- MTK kannattaa sitä, että maatalouden ja maaseudun kehittämisen rahoitus EU:n budjetissa toteutetaan jatkossakin kahden pilarin mallin pohjalta. EU:n maaseutuvaltaisimpana maana Suomelle maaseudun kehittämisvarat ovat jatkossakin erittäin tärkeä kysymys.

Kauppapolitiikka

Johtaja Juha Ruippo,
+358 40 5533 232, juha.ruippo@mtk.fi

Kauppapolitiikan tehtävä on taata toimijoille tasavertainen kilpailuasetelma sisämarkkinoilla ja mahdollisuus esteettömään vientiin. Geopolitiikka ja pandemia ovat muuttaneet kauppapolitiikan toimintaympäristöä. EU:n strategista autonomiaa korostava kauppapolitiikka vastaa mm. pandemian esiin nostamaan toimitusketjujen haavoittuvaisuuteen ja estää, etteivät muut käytä hyväksi EU:n avoimuutta.

WTO-perusohjauksen lisäksi iso osa EU:n kaupasta katetaan laajalla kauppasopimusverkostolla. Viimeisimpänä neuvottelutulos saatiin aikaan Uuden-Seelannin kanssa. Sopimusten ulkopuolella ovat isoista kumppaneista vain USA, Kiina, Intia ja Venäjä.

EU on kiinnittänyt huomiota kauppasopimusten toimeenpanoon ja erityisesti pk-yritysten osaamisen parantamiseen, jotta sopimuksista saataisiin kaikki hyöty irti. Yrityksille on neuvonnan ja suoran ilmoituskanavan lisäksi tarjolla Access2Market-työkalu selvittämään mahdollisen vientikohteen tullien ja maahantulo vaatimusten yksityiskohtia.

Suorat kahdenväliset neuvottelut ovat tie syventää monenkeskisiä kaupankäynnin puitteita. Esimerkiksi Kanadan kanssa tehdyssä CETA-sopimuksessa oli kirjauksia eläinten hyvinvointikeskusteluista. Nyt Uuden-Seelannin kanssa neuvotellussa sopimuksessa on sisällöllisiä kirjauksia eläinten hyvinvoinnista samoin kuin muistakin EU:n Pellolta pöytäan -strategian keskeisistä tavoitteista.

Kahdenväliset sopimukset ovat mahdollisuus, mutta myös hidaste muutokseen. Nyt mm. kestävän kehityksen uudet teemat on neuvoteltava uudelleen kahdenvälisiin sopimuksiin lisäehtoina EU:n sisämarkkinoille pääsyyn. Toinen vaihtoehto on edetä WTO-tasolla, missä pohjatyo edistyi kesäkuun ministerikokouksessa. Kolmas vaihtoehto on säätää erillisiä markkinoillepääsyn ehtoja, kuten hiilirajamekanismi eli hiilitullit, metsäkatovapaat tuotantoketjut tai riittävän huolellisuuden periaatteen todentamisesta (puhutaan myös due diligence tai yritys vastuusta).

Käytännössä mm. Mercosur-maiden (Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay) kanssa ilman edellä mainittuja lisäehtoja ei voida varmistaa Pariisin ilmastopopimukseen sitoutumista. Myös luonnon monimuotoisuuskeskustelu pakottaa konkretisoimaan keinoja, joilla metsäkatoa hidastetaan EU:n elintarvikemarkkinoiden vapautumisen rinnalla.

Ranska kiirehti vaatimaan tuonnilta samoja hygienia- ja ympäristövaatimuksia kuin EU:n omalta tuotannolta. Erityisesti Euroopan vihreän sopimuksen eli Green Dealin maataloustavoitteiden toteuttaminen vaatii WTO-yhteensopivan kauppapolitiikan tukea. Ns. mirror measures -menettely on mahdollinen ainakin, jos kysymys on kansanterveydestä. Yhteensopivuus varmasti testataan, jos EU alkaa ohjalla lainsäädännöllä kolmansien maiden eläinlääkintää tai kasvinsuojeluaineiden käyttöä. Espanjan yrittää saada Mercosur-sopimuksen loppuunsaattettua kaudellaan.

WTO:ssa kestoaiheita maatalouden osalta ovat olleet: sisäinen (domestic) tuki, puuvilla, markkinoille pääsy, vientikilpailu, viennin rajoitukset, kehitysmaille osoitetut erityishelpotukset ja julkisten varastointiohjelmien käyttö ruokaturvan takaamiseksi köyhille. Korona-pandemia toi rinnalle rokotteen saatavuuteen liittyvät tekijänoikeus/IPR-kysymykset ja Maailman ruokaohjelman (WFP) tarvitsemien erien vapauttaminen vientirajoitteista (vientitulleista). WTO ministerikokous MC13 alkaa helmikuun lopussa ja maatalouskysymyksistä sisäinen tuki, tukien läpinäkyvyys ja kehitysmaiden ruokaohjelmat ovat varmasti esille nousevia asioita. MC12 pääsi osaratkaisuun kalastuksen rajoittamisesta, jota pidetään merkittävänä askeleena kestävyyskriteerien tulolle mukaan kauppapolitiikkaan.

Kesällä 2022 komissio tuotti keskustelun tueksi kertomuksen Application of EU health and environmental standards to imported agricultural and agrifood products – EU:n terveys- ja ympäristönormien soveltaminen tuotaviin maataloustuotteisiin ja maatalouselintarvikkeisiin. Kertomuksella pyritään tukemaan EU:n tavoitteita WTO-tasolla.

Koska kaikkea ei voida lainsäädännöllä ohjata, komission terveystieteiden pääosasto (DG SANTE) on esitellyt alan toimijoille vapaaehtoisuuteen perustuvat EU:n Pellolta pöytään -strategian mukaiset vastuullisen elintarvikealan liiketoiminnan ja markkinoinnin käytäntösäännöt (code of conduct). Sääntöjen tavoitteena on sitoa sisämarkkinoilla toimijat EU:n vastuullisuustavoitteisiin, myös tuontituotteiden osalta.

MTK:n tavoitteet

WTO – MC13:

- Riitojen ratkaisuelimen tulevaisuus on samalla WTO:n tulevaisuuden kysymys. Nykyinen tilapäissopimukseen perustuva korvaava menettely tarvitsee pysyvän ratkaisun.
- Maataloustukien osalta EU on tehnyt oman osuutensa jo monen neuvottelukierroksen edestä, mutta paineita on sisäisessä tuessa. Vientikilpailusopimuksen toimeenpanoon on kiinnitettävä huomiota, kun valtionyritykset toimivat aktiivisesti monen maan vienti kaupassa.
- Kestävä kehityksen ylätasoinen puite kauppapolitiikalle WTO-tasolla on tärkeä tavoite mm. Farm to Forkin toteuttamisessa EU:ssa.

Kahdenväliset sopimukset:

- Mercosur-sopimuksen ratifiointi jäsenmaissa edellyttää metsäkatoasetuksen hyväksymistä ja yritysvastuu/due diligence -lainsäädäntöä.
- Kahdenvälisiä markkinoillepääsyn kriteerejä on pystyttävä kiristämään samaan tahtiin suhteessa Farm to Fork -tavoitteiden kanssa. Edellyttää bilateraaliosopimusten laajaa uudelleenarviointia ja -neuvottelua.
- Laaja vastuullisuus ja kestävä kehitys ovat kauppapolitiikassa syvemmälle menevien kahdenvälisten neuvottelujen ydinkysymyksiä (eläinten hyvinvointi, eläinlääkintä, torjunta-aineiden käyttö ym.).
- Komissiolta tarvitaan laaja kokonaisvaikutusten arviointi kauppapolitiikan toteuttamisesta.

Täydentävät kestävyyslainsäädännöt:

EU:n liberaalin kauppapolitiikan muutos koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksesta on ollut nopeaa. Samoin kuin muutkin toimijat EU on kääntynyt sisäänpäin ja pyrkinyt eri toimenpitein nostamaan uudelleen rajasuojaa turvatakseen omien tuotantoketjujen toimivuuden häiriötilanteissa.

Ensimmäisessä vaiheessa ns. autonomisina toimenpiteinä esiteltiin hiilivuoden torjuntaan hiilirajamekanismi (CBAM), metsäkatovapaat tuotantoketjut asetus (EUDR) ja viimeisenä yritysvastuudirektiivi (CSDDD/CS3D).

Suunnan muutos kauppapolitiikassa alkoi EU-Mercosur-sopimuksen ratifiointiongelmista, jolloin komissiolta oli kaksi vaihtoehtoa, joko sopimukseen liitetään uusia lisäpöytäkirjoja tai 20-vuoden neuvotteluprosessin lopputuloksena olleen sopimuksen jakaminen kahteen osaan. Komission mandaatilla olisi voitu viedä kauppapolitiikkaosuus läpi ja jättää muut osat toiseen koriin jäsenmaiden revittäväksi. Komissio on yrittänyt tarjota erityisesti metsäpalojen ja luontokadon torjuntaan liittyviä lisäsitoumuksia Mercosur-maille, jotta sopimus saataisiin myös kriittisissä maissa kuten Itävalta vietyä ratifiointiprosessi läpi. Pitkittyessään käsittely on koko ajan monimutkaistunut.

Vapaaehtoiset hankintaketjun sitoumukset:

Terveyspääosaston eli DG SANTE:n esittelemät Code of Conduct on Responsible Food Business and Marketing Practices -sitoumukset ruokaketjun toimijoille ovat oleellinen osa Farm to Fork -strategian toimeenpanoa, kun lainsäädännöllinen mirror measures -menettely on haastava toteuttaa. EU:n omille tuottajille asetettuja vaatimuksia voidaan vaatia kolmasmaatuonnilta vain markkinatoimijoiden hankintaehtojen avulla.

Kestävät tuotantoketjut ja vastuullisuus

Johtaja Juha Ruippo, +358 40 55 33 232, juha.ruippo@mtk.fi

Hiilirajamekanismi (CBAM)

Hiilirajamekanismi (CBAM) eli hiilitullit kohdistuvat rajattuun joukkoon raaka-aineita. Maataloudelle erityinen haaste ovat typpilannoitteet, joiden lisäkustannus kohdistuu EU:n omaan tuotantoon. Samalla lopputuotteet, elintarvikkeet, kilpailevat samoilla markkinoilla erilaisella kustannusrakenteella. Lannoitemarkkinoiden laajempi ja syvällisempi selvittely on tarpeen, koska nykyiset toimet (tullit ja polkumyyntitullit) eivät ole johtaneet investointeihin EU-alueelle. Lannoiteteollisuuden on kannattavampaa tuoda EU:n ulkopuolelta lannoitteita kuin tuottaa niitä EU-alueella samalla kun on ylläpidetty suojajärjestelmien sisällä omaa heikosti kilpailukykyistä teollisuutta.

Hiilirajamekanismin toimeenpano valmistellaan nyt komission ohjauksessa. Tulli on toimivaltainen viranomaisena Suomessa. Tulli on hakenut budjettivalmistelussa 79 henkilötyövuotta resursseja

hiilirajamekanismin toimeenpanoon. Hurja resurssitarve liittyy järjestelmän monimutkaisuuteen ja käsittelyn automatisoinnin vaikeuteen.

Ennen kuin CBAMin toimeenpano on saatu valmiiksi, komission johdolla on tarkoitus uudelleen arvioida CBAM-tuotteiden katetta ja tarpeen vaatiessa laajentaa listaa. Alkukokemusten perusteella tuotelistaa pitää tarkastella kriittisesti ja mieluummin supistaa kuin laajentaa.

Metsäkatovapaat tuotantoketjut (EUDR)

Metsäkatoasetuksessa ollaan toimeenpanovaiheessa. Vuodessa ei olla saatu vielä paljoa aikaan. Komission ohjeistusta odotellaan edelleen ja kaiken pitäisi olla valmiina 2024 lopussa. Uhka lainsäädännön aiheuttamasta lisäbyrokratiasta EU:n omille toimijoille toteutumassa. Samalla varsinaisen ongelmat jäävät ratkaisematta tietopuutteiden takia.

Suomessa ongelmia on tulossa kotieläintuotantoa laajentaneille naudanliha- ja maitotiloille, jotka ovat raivanneet lisää peltoa täyttääkseen maatalouspolitiikan lannanlevitysalavaatimukset ja turvatakseen oman rehuhuollon eläimille.

Kotieläintuotannossa tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaisen teurastettavan naudan (yli 250 000 eläintä) syntymä- ja kasvatustilan kaikista peltolohkoista sekä eläintenpitorakennuksista on kerättävä tiedot, jotta voidaan varmistaa tuotannon metsäkatovapaus. Lisäksi jäljitysvelvoite koskee mm. Suomeen tuotavaa soijaa, josta 95 % käytetään sika- ja siipikarjan rehuksi. Tuontimäärä on puolittunut 2000-luvulla ja vuosittainen tuontimäärä vaihtelee paljon. Tuonnista on selvitettävä jokaisen tuotantolohkon historia, jotta soija voidaan todeta metsäkatoa aiheuttamattomaksi.

Metsätaloudessa on lähes mahdotonta rakentaa mallia, missä tiedetään kuviotasolla lopputuotteessa käytetyn puun alkuperä. Asetuksen velvoitteiden toteuttamiseksi Suomessa toimijat joutuvat käymään läpi yli 100.000 puukauppaa vuosittain, jotta ostajilla olisi oikea tieto hakkuualueiden uudistamisesta. Yhdestä kaupan kohteena olevasta hakkuusta on seurattava moneen eri käyttöpaikkaan lähtevät erät erikseen. Haastetta lisää se, että ennen loppukäyttöä eri metsänomistajien puut sekoittuvat moneen kertaan.

Lainsäädännön uudistamisvelvoitteiden takia metsätalous ei Suomessa aiheuta metsäkatoa, mutta se joutuu joka tapauksessa luomaan jokaiselle puuerälle jäljittämismahdollisuuden. Metsätaloudessa myös raportointivelvollinen operaattorin vaatimus vaikeuttaa valmistelua. Metsäomistaja luonnollisesti vastaa, mitä hänen omistamallaan maa-alalla tapahtuu. Toisaalta pystykaupassa ostaja toteuttaa hakkuun, usein vasta pitkän ajan kuluttua. Metsänomistajalla ei ole tästä toteutuksesta tietoa, vaan raportointivelvollisuus voitaisiin toteuttaa valtuutuksella.

Kuten CBAM niin myös EUDR on tarkoitus nopeasti uudelleen arvioida tuotteiden katetta ja tarpeen vaatiessa laajentaa listaa. Toimeenpano-epäselvyyksien perusteella tuotelistaa pitää tarkastella kriittisesti ja mieluummin supistaa kuin laajentaa.

Yritysten kestäväää toimintaa koskeva huolellisuusvelvoite (CSRD)

- trilogitulostulos ympäristön ja ihmisoikeuksien suojelusta (14.12.2023)

Neuvosto ja parlamentti pääsivät 14.12.2023 yhteisymmärrykseen direktiivistä, jolla veloitetaan yritykset huolehtimaan toimintansa kestävydestä. Tarkoituksena on tehostaa ympäristön ja ihmisoikeuksien suojelua EU:ssa ja koko maailmassa. Lopullista tekstiä ei ole vielä käytettävissä ja nämä kommentit perustuvat eri tahojen tulkintaan direktiivin mahdollisesta sisällöstä.

Yritysten huolellisuusvelvoitteen mukaan suuret yritykset huolehtivat liiketoimintaketjuna aiheuttamista, joko toteutuneista tai mahdollisista haitallisista ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksista. Liiketoimintaketju kattaa sen alkupään kumppanit ja osittain myös loppupään toiminnan, kuten jakelun ja kierrätyksen. Ympäristökysymyksistä esiin nousevat erityisesti Pariisin ilmastopöytäkirjaan sitoutuminen, luontokadon torjunta ja saastuttaminen. Korkean riskin sektoreina direktiivi pitää mm. maa- ja metsätaloutta, kalastusta, tekstiiliteollisuutta ja kaivannaisteollisuutta.

Direktiivi sisältää myös veloitteiden rikkomisesta aiheutuvat seuraamukset sekä korvausvastuun.

Yritysten on laadittava suunnitelma, jolla ne varmistavat liiketoimintamallinsa ja -strategiansa olevan sopusoinnussa Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa. Samalla yritykset sitoutuvat luontokadon pysäyttämiseen ja saastumisen ehkäisemiseen.

Direktiiviä sovelletaan suuriin yrityksiin, joilla on yli 500 työntekijää ja joiden maailmanlaajuinen nettoliikevaihto on yli 150 milj. €. Siirtymäajan puitteissa sitä sovelletaan myös EU:n ulkopuolisiin yrityksiin, joiden kokonaisnettoliikevaihto EU:ssa on yli 150 milj. €. Rajauksella pyrittiin välttämään pk-yrityksille kertyvää uutta hallinnollista taakkaa raportoinnista. Tämä tavoite toteutuukin lainsäädännössä, mutta ei käytännössä, kun suuryritysten tilintarkastajilla on velvollisuus tarkastaa tilinpäätöksen liitetyt tiedot myös hankintaverkostosta.

Rahoituspalvelut jätetään toistaiseksi direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Direktiiviin kuitenkin sisällytetään uudelleentarkastelulauseke, jonka mukaan rahoitusalan loppupään toimijat on tulevaisuudessa mahdollista sisällyttää direktiiviin riittävän vaikutusarviointin perusteella.

Kompromissina tiukennetaan suurten yritysten velvoitetta hyväksyä ja toteuttaa parhaaksi katsomallaan tavalla ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva siirtymäsuunnitelma. Jos yritys havaitsee joidenkin liikeyrityksensä aiheuttamia haitallisia ympäristö- tai ihmisoikeusvaikutuksia, on viimeisenä keinona lopetettava liikesuhde, jos vaikutuksia ei voida estää tai lopettaa.

Yritysten siviilioikeudellisen vastuuta haluttiin viime vaiheessa vahvistaa, jotta vahingon kohteena olevien henkilöiden oikeussuoja toteutuisi. Haitallisista vaikutuksista kärsineillä (myös ammattiliitoilla tai kansalaisjärjestöillä) on viisi vuotta aikaa nostaa kanne. Samalla halutaan rajoittaa myös todisteiden esittämistä, kieltotoimenpiteistä ja menettelyistä kantajille aiheutuvia kustannuksia. Käytännössä kansallisissa yritysastuulaisissa tullaan vastaa kirjoittamaan auki direktiivin tavoitteet, missä konkreettisesti kanne voidaan nostaa ja miten todistustaakka rakentuu.

Direktiivissä on mukana useita kieltotoimenpiteitä, joita sovelletaan, jos yritykset eivät maksa niille direktiivin rikkomisen perusteella määrättyjä sakkoja. Lisäksi taloudellisia seuraamuksia määrättäessä otetaan huomioon yrityksen liikevaihto (eli vähintään 5 %:n enimmäisosuus yrityksen

nettoliikevaihdosta). Direktiivin lopullinen muoto sisältää yhtenä huolellisuusveloitteenä yritysten mielekästä osallistumista koskevan veloitteen, johon kuuluu vuoropuhelu ja neuvottelu vahinkoa kärsineiden sidosryhmien kanssa.

Direktiivin noudattamista voidaan käyttää perusteena tehtäessä julkisia hankintoja. Direktiivi selventää myös yritysten veloitteita luettelolla oikeuksista ja kielloista, joiden loukkaamista tai rikkomista pidetään haitallisena ihmisoikeusvaikutuksena. Lisäksi veloitteisiin ja välineisiin on lisätty uusia elementtejä, jotka liittyvät erityisesti haavoittuvien ryhmien ihmisoikeuksiin.

Vastaavasti liitetekstissä selkiytetään direktiivin kattamien ympäristövaikutusten luonnetta määrällisenä ympäristön pilaantumisenä, kuten haitallinen maaperän muutos, veden tai ilman pilaantuminen, haitalliset päästöt tai liiallinen vedenkulutus tai muut vaikutukset luonnonvaroihin.

Trilogitulokset vaatii vielä parlamentin ja neuvoston vahvistuksen ja virallisen hyväksynnän. Toimeenpanoon tarvitaan myös paljon komission ohjeistusta direktiivin tulkinnoista.

Taustatietoa:

- [Neuvoston neuvotteluvaltuutus](#)
- [Alkuperäinen komission ehdotus](#)
- [Yritysten kestävyys \(taustatietoa\)](#)

Direktiivin valmistumisen jälkeen kansallisesti on laadittava yritys vastuulaki tai muutettava voimassa olevaa lakia direktiivin vähimmäisvaatimuksien mukaisesti. Lisäksi direktiivin toteuttaminen edellyttää mm. kirjanpitolain ja osakeyhtiölain muuttamista.

MTK:n ajatuksia direktiivin viimeistelyyn ja toimeenpanoon

- Tarkasteltavan toimintaketjun laajuus on tärkeä määritellä selkeästi. Iso osa ilmasto- ja ympäristövaikutuksista syntyy ketjun alkupäässä niin elintarvike- kuin metsäsektorilla. Raportointivelvoite säteilee koko tuotantoketjuun.
- Edelläkävijä yritykset menettävät markkinoilla lisäarvon tekemästään työstä ja vastineeksi hallinnollinen taakka moninkertaistuu. Raportoinnin ja ulkoisen tarkastuksen piiriin veloitetaan yrityksiä asioista, joilla ei ole merkitystä.
- Tasavertaisen kilpailuasetelman vuoksi, EU:n ulkopuolisille raaka-aineille pitää asettaa vastaavat veloitteet kuin EU:n sisällä tuotetuille.
- Ostajan osallistuminen vastuullisuuden todentamiseen voidaan tukita kilpailuvääristymäksi. On tärkeää määritellä, miten, missä muodossa ja milloin ostava yritys voi osallistua todentamisen ja kestävyys edellytysten aiheuttamiin lisäkustannuksiin tuotantoketjussa.
- Direktiivin tavoitteiden toteuttaminen aiheuttaa helposti EU:n sisällä epätasa-arvoa toimijoiden välillä. Toimeenpanon tasavertainen toteuttaminen on sisämarkkinoiden kannalta välttämättömyys.
- EU-tuotteet eivät saa yritys vastuusta lisäarvoa kolmansien maiden markkinoilla, jos direktiivin toimeenpano on vajavaista EU-27- alueella.
- Metsäkatovapaat tuotantoketjut irrotettiin muusta yritys vastuun direktiivipaketista omaksi asetukseksi. Kummatkin kokonaisuudet osoittavat, että on kyseessä direktiivi tai asetus, hyvä

valmistelu ja vaikutusanalyysit ovat välttämättömyys toimivan lainsäädäntöympäristön luomiselle.

Viherväitteet / tuotteiden ympäristöväitteiden perustelevinen

Komission viime keväänä antama direktiiviehdotus ympäristöväitteiden perustelevisesta ja esittämisestä (viherväitteitä koskeva direktiivi) on tärkeä osa puhtaan siirtymän tukemista, jotta kuluttajilla on mahdollisuus tehdä luotettavaan tietoon perustuvia valintoja.

Käytännössä kuluttajien tekemät valinnat ovat ohjaavat perinteisten toimintatapojen muutosta sekä edistävät kiertotaloutta sekä ympäristö- ja luonnonsuojelua. Väittämien tai ympäristömerkin perustaksi on oltava oikeaa ja läpinäkyvää tutkittua tietoa eri tavoin tuotettujen tuotteiden ympäristövaikutuksista koko elinkaaren ajalta. Väittämien runsauden takia luottamuksen saaminen väitteiden taakse on välttämätöntä.

Maatalousala on aikaisemmin asiaa käsiteltäessä vastustanut uusien yhteisten kriteeristöjen luomista. Toimintaympäristön jatkuvasti muuttuessa on erilaisten ympäristö- ja ilmastoväittäminen kirjo kasvanut nopeasti. Jotta kuluttajilla olisi mahdollisuus arvioida väitteiden perusteita, tarvitaan myös elintarvikesektorille yhtenäiset ja läpinäkyvät väitteiden minimikriteerit. Väitteiden todentamiseen on pystyttävä luomaan kustannustehokkaita järjestelmiä.

Parlamentissa ehdotus on juuri valiokuntakäsittelyssä.

MTK:n tavoitteet

- Mikroyritykset (alle 10 henkeä työllistävät) jäävät väittämävelvoitteiden ulkopuolelle, jolloin suurinta osaa suomalaisista maataloista tämä lainsäädäntö ei suoraan koske.
- Kun ympäristö- ja ilmastovaikutukset elintarvikkeiden arvoketjuissa syntyvät alkutuotannossa, on kuluttajapinnassa nähtävien viherväitteiden perusteet käytännössä raportoitava koko arvoketjun osalta direktiivin rajauksista huolimatta. Olisi myös selvitettävä, voidaanko esitetty ympäristöväitteen vaatimustenmukaisuustodistus korvata esimerkiksi teollisuuden prosessiin menevän raaka-aineen vastaanottajan auditoinnilla. Ulkopuolinen lisätodistus toisi vain uusia kustannuksia mikroyrityksille.
- Kustannusarvio väittämien todentamisesta on tilatason tietoa seurattaessa hyvin alimittainen. Eryteisesti ilmastovaikutusten todentamisessa elinkaarianalyysipohjaisesti kustannukset ovat helposti monin- tai jopa monikymmenkertaisia.
- Kunnianhimon taso vaikuttaa siis oleellisesti valittaviin mittausmenetelmiin, niistä muodostuviin kustannuksiin ja edelleen väittämien totuusarvoon.
- Datan omistajuus on myös sovittava asia, kun tietoa julkaistaan tuotteen lisäarvotekijänä. Tämän tulee kattaa sekä alkutuotannosta saatava raakadata että siitä johdettu metadata.
- On hyvä, että esityksessä mainitaan veloitteena, että jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön sopivia keinoja tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä direktiivin vaatimusten noudattamisessa. Keinoina on vähintäänkin ohjeistus ja tiedottaminen sekä mahdollisuuksien mukaan koulutus ja rahoitusmahdollisuuksien löytäminen. Tästä listasta puuttuu kuitenkin yksi merkittävimmistä asioista eli helposti ja kustannustehokkaasti seurattavien kriteerien ja mittarien määrittäminen.

- Yksittäisellä mittaustuloksella on merkitystä, mutta oleellisempaa on muutos haluttuun suuntaan eli hiilikädenjäljen analysointi.
- Luonnonmukaisen tuotannon sulkeminen tämän lainsäädännön ulkopuolelle herättää monia kysymyksiä. Direktiivissä perustellut ympäristöväättämien ulottuvuudet ovat yleisiä havaintoja. Luonnonmukainen tuotanto on tiukasti säädeltyä, mutta säädökset eivät sisällä arviota toimien ympäristö- ja ilmastovaikutuksista. Näin ollen luomumerkintä kertoo vain tuotannon säädöksenmukaisuudesta, ei sen ympäristövaikutuksesta. Yhtenäisin menetelmin tehtävät analyysit ilman tuotantotapariippuvuutta takaavat aidon vertailtavuuden.
- Ilmastovaikutusten arvioinnissa on tärkeä määrittää menetelmät, joilla elinkaarianalyysi kasvihuonekaasupäästöistä tehdään ja raportoidaan. Analyysin tulee olla kaikissa jäsenmaissa ja tuotantotavoissa yhtenäinen.
- Jatkovalmistelussa on löydettävä keinoja löytää synergioita maatalouspolitiikan, eläinten hyvinvointilainsäädännön ja hiiliviljely/carbon credits vaatimusten kanssa, jotta epäselvyyksiltä ja lisäkustannuksilta vältytään komission hallinnollisen taakan vähentämistavoitteen hengessä.

Kestävä rahoitus

EU:n vihreän kehityksen ohjelman eli Green Dealin tavoittelemaa vihreää siirtymää rahoitetaan sekä EU:n monivuotisella rahoituskehityksellä että Next Generation EU -elpymisvälineellä. Tämän lisäksi komissiolla on monipuolisia työvälineitä perintönä edelliseltä komissiolta, mm. Euroopan strategisten investointien rahasto, InvestEU, Horisontti 2020, Verkkojen Eurooppa, navigointijärjestelmä Galileo, maanseuranta- ja valvontaohjelma Copernicus, Erasmus+ ja COSME-ohjelma (yritysten kilpailukykyä ja pk-yrityksiä koskeva EU:n ohjelma) Euroopan investointipankin (EIB) lisäksi.

Perinteiset koheesio-ohjelmien toteuttajat Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Euroopan rakennerahasto (EAKR) ovat saaneet komission ohjeistuksessa vihreän siirtymän painotuksen ja mm. hyvin epätarkan Do-No-Harm -periaatteen ohjaamaan jäsenmaiden ohjelmia. Elpymistyökaluun liittyen on lisäksi määräaikainen Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto tukemassa muutosta.

Julkiset toimenpiteet eivät kuitenkaan riitä tarvittavan muutoksen tekemiseen, vaan tarvitaan rahoitusmarkkinoilta yksityisiä varjoja tukemaan muutosta. Kohti kestävä Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä -asiakirjassa komissio toteaa, että kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan arviolta noin 5000–6000 miljardia euroa maailmanlaajuisesti. Julkisia varoja on kohdennettava paremmin ja älykkäämmin kestävä kehityksen tavoitteisiin. Kaikkiin investointitarpeisiin ei voida vastata julkisella rajoituksella, vaan myös finanssialan kohdennusta tarvitaan kestävä kehityksen edistämiseen.

Kestävän rahoituksen taksonomia

Kestävän rahoituksen asetuksen (EU) 2020/852 tavoitteena on luoda rahoitusmarkkinoille toimintaympäristö, jolla yksityistä rahoitusta voidaan finanssimarkkinoiden työkaluilla kohdentaa ympäristön kannalta merkittäviin investointeihin. Jotta rahoitusmarkkinoiden tuotetta voidaan markkinoida kestävyyskriteerit täyttävänä, rahoituskohteella pitää olla vähintään yhteen teemaan

kriteerien mukaisesti merkittävä vaikutus (Substantial Contribution/SC) sekä muiden viiden kriteeristön osalta vähintään ei merkittävää haittaa -taso (Do No Significant Harm/DNSH).

EU on valmistellut kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmää eli taksonomiaa ensin teknisessä asiantuntijatyöryhmässä (TEG) ja nyt kestävän rahoituksen foorumissa (Platform on Sustainable Finance). Komissio on valmistellut hyväksytyn asetuksen perusteella toimeenpanoasetuksia. Kesäkuun alussa 2021 komissio julkaisi TEG:n työn perusteella tehdyt ensimmäiset ilmastokriteerit. Neuvostossa kriteerit saivat hyväksynnän, vaikka 13 jäsenmaata jäi niitä vastustamaan. Maatalouden ilmastokriteerit ovat odotelleet maatalousuudistuksen viimeistelyä.

Riidanaiheeksi jäivät myös ydinvoiman ja maakaasun kestävyyttä koskevat arviot, joiden perusteella 31.12.2021 komissio esitti perusteet ydinvoiman ja maakaasun ilmastokestävyydelle. Vaikka parlamentin ympäristövaliokunta hylkäsi komission ehdotuksen, ison salin äänestyksessä parlamentti hyväksyi 2.2.2022 ydinvoiman ja maakaasu siirtymävaiheen ratkaisuksi.

Kestävän rahoituksen foorumin toimikausi loppui marraskuussa 2022. Luonnon monimuotoisuutta, kiertotaloutta, vesiresursseja ja saastumista koskevat työryhmän kriteeriehdotukset koottiin yhteen marraskuussa 2022, ja CEPF ja BusinessEurope kirjasivat metsäasioihin eriyvän mielipiteen. Syynä tähän oli se, ettei maa- ja metsätalouden kriteerien valmistelussa huomioitu komission kutsumien lisäasiantuntijoiden mielipiteitä ja kriteerien käytettävyys oli heikkoa.

MTK on ollut huolissaan siitä, että taksonomiakriteerien logiikassa on ongelmia. Asiantuntijafoorumin ehdottamien kriteerien mukaan merkittävän positiivisen vaikutuksen saavuttaisi lähtökohtaisesti vain pieni osa nykyisistä, hyvistä käytännöistä maa- ja metsätalouden sektoreilla. Suomen ennakkovaikuttamisohjeessa on selkeästi tuotu esiin tarve paikallisiin oloihin soveltuvista kriteereistä.

Kriteerien valmistelussa on lähdetty siitä, että vaatimukset kohdistuvat isoihin pörssiyrityksiin (PIE-yritykset) ei-taloudellisen raportoinnin velvoitteiden kautta. Valmistelussa korostetaan koko arvoketjun vaikutusta, mutta raportoinnin aiheuttamia kustannuksia ja ongelmia tavarantoimittajille ja alihankkijoille ei ole arvioitu.

Euroopan komissio julkaisi lopulta toisen delegoidun säädöksen kesäkuussa 2023 julkisen kuulemisen jälkeen. Maa- ja metsätalouden kriteerit monimuotoisuuden parantamiseksi jäivät lopullisesta versiosta pois.

Suurin ongelma suomalaisen maaseudun kannalta kytkeytyy esitettyihin kestävän rakentamisen kriteereihin. Näillä edellytyksillä kestävä rakentaminen Suomessa törmää esitettyihin DNSH-vaatimukseen, joiden mukaan metsään, tuottavalle pellolle tai luonnonarvoiltaan merkittäviin kohteisiin ei voida rakentaa kestävyyskriteerit täyttäviä rakennuksia.

Joulukuun 2023 kuulemisessa MTK vaati myös maa- ja metsätaloudelle kriteerejä, jotta ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät sektorit saisivat toimivat kriteerit vihreään siirtymään kannustavat investoinnit ja niihin tarjolla oleva rahoitus saadaan myös elintarvike- ja metsäsektorin hankkeisiin. Maatalouden osalta tärkeää on kytkeä kriteerit maatalouspolitiikan esittämiin ilmasto- ja ympäristövaatimuksiin. Merkittävät vaikutukset voidaan kohdentaa jäsenmaakohtaisesti eko-ohjelmien kautta alueelle tärkeisiin toimiin. Linkit <https://www.mtk.fi/-/taksonomian-rooli-maa-ja-mets%C3%A4taloudessa> <https://www.mtk.fi/web/en/-/mtk%60s-response-on-consultation-of-the-commission-on-further-taxonomy-work>

Yritysten kestävyysraportointi CSRD

Esimerkiksi elintarvike- ja metsäsektorilla iso osa ilmastovaikutuksista syntyy maataloilla ja metsissä, joiden raportointi on välttämätöntä jatkossa. Direktiivi 2014/95/EU eli niin kutsuttu Non-Financial Reporting direktiivi (NFRD) ollaan nyt korvaamassa Corporate Sustainability Reporting direktiivillä (CSRD). Uusi direktiivi laajentaa raportointivelvoitteiden piirissä olevien yritysten määrän moninkertaiseksi ja edellyttää koko arvoketjun vaikutusten raportointia.

CSRD:hen ollaan kytkevässä tuotantoketjun metsäkatovapauteen ja yritysten kestävään hallintointiin liittyvää raportointia. Rinnakkaisena valmisteluna European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG selvittää finanssialan yleisesti käyttämän ESG:n eli ympäristö-, yhteiskuntavastuu- ja hyvä hallintotapakriteerien ja taksonomian kytkentää.

MTK:n tavoitteet

- MTK tukee komission perustavoitetta saada yhtenäisemmät vihreän siirtymän pelisäännöt. Maa- ja metsätaloudessa on jo lähtökohtana kestävä toimintamallit, joita on ajettu yhteisen lainsäädännön velvoitteiden kautta. Forest Europe-prosessissa on sovittu määritelmä kestävälle metsänhoidolle, lisäksi kansalliset ja EU-lainsäädännöt (kuten juuri vuoteen 2030 asti päätetyt RED II:n riskiperusteinen malli ja LULUCF-asetus) linjaavat kestävyttä. Myös mm. EU:n biotalousstrategiaan sekä EU:n metsästrategiaan sisältyy kestävyystarkastelua.
- MTK:n tavoitteena on, että jäsenmaat ja luonnonvarojen kanssa toimivat sidosryhmät ovat mukaan kestävyyskriteereiden määrittämisessä ja indikaattoreiden soveltamisessa paikallisiin kriteereihin.
- Metsien monimuotoisuuskriteereissä MTK esittää kunnianhimoista ja paikallisiin olosuhteisiin hyödynnettävää kriteeristöä perustuen malliin, jota mm. CEPP on esittänyt kestävä kehityksen Platformin loppuraportissa.
- Taksoniakriteerien tulee olla käytännönläheiset ja saavutettavat maa- ja metsätaloustuottajille.
- Maatalouskriteerien luonnoksissa vaikea kysymys on esillä ollut turpeen käyttökielto mm. kuivikekäyttö ja kasvualustat. Siipikarjatuotannossa kuivikekäyttöön on vaikea löytää korvikkeita. Samoin puutarhoilla sekä metsätaimien kasvatuksessa turpeella on tärkeä rooli.
- Taksonomia on painottunut ilmasto- ja ympäristökestävyyteen. MTK muistuttaa, että kestävässä kehityksessä on kolme ulottuvuutta: taloudellinen, ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys. Nämä asiat kytkevät taksonomian yritysten kestävyysraportointiin (CSRD).
- Kriteerit on valmisteltava huomioiden arvoketju kokonaisuutena. Kriteeristö ei toimi vain yksittäisen toiminnon rahoituskriteereinä, vaan kestävyttä on arvioitava arvoketjun kautta, jolloin investointien rahoituksessa on mukana myös tuotemarkkinoiden tuottama lisäarvo.
- Raportoinnin ja todentamisen kustannukset o minimoitava mm. osana komission raportoinnin vähentämistavoitetta.
- Kestävä rahoituksen välineiden pitää olla käyttäjälle myös taloudellisesti kannustavia eli markkinoiden täytyy tuottaa käyttäjälle lisäarvoa.

Ilmastotavoitteet ja energiakysymykset

2040 ilmastotavoitteet maa- ja metsätaloudelle

Asiantuntija Anssi Kainulainen, +358505961541, anssi.kainulainen@mtk.fi

Komissio valmistelee tiedonantoa 2040 ilmastoarkkitehtuurista annettavaksi 2024 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Lainsäädäntöehdotusten antaminen jää seuraavan komission tehtäväksi. Komissio on valmistellut tiedonantonsa sisältöä kesällä 2023 järjestetyllä kuulemiskierroksella ja syksyn 2023 aikana toteutetuilla konsulttiselvityksillä. Maatalouden tulevaa ilmastopoliittista roolia on hahmoteltu Trinomicsilta tilatussa konsulttiselvityksessä.

MTK pitää todennäköisenä, että komissio tulee esittämään tiedonannossa tavalla tai toisella päästökaupan laajentamista maatalouteen. Toteuttamisvaihtoehtoja on useita. Metsien rooli on epäselvempi. On mahdollista, että tiedonannossa esitettäisiin metsien, maankäyttösektorin ja maatalouden yhdistämistä AFOLU-sektoriksi. Arkkitehtuurimuutos yksinkertaistaisi monella tapaa nykyistä arkkitehtuuria, jossa maatalous on jaettu taakanjakosektoriin ja maaperän osalta osaksi maankäyttösektoria. Metsien rooli osana AFOLU-sektoria sisältää kuitenkin myös riskejä. Suomalaisten metsät eivät saa joutua muiden tuottamien päästöjen velvoitesitojiksi. MTK:n näkemys on, että hiilenpoistojen tuottaminen on oltava markkinaehtoista ja vapaaehtoista toimintaa jatkossa. Päästöjen vähentämisen on oltava jatkossakin EU:n ilmastopoliitiikan keskeisin tavoite.

Maatalous soveltuu monella tapaa heikosti päästökauppaan. EU:ssa on 9,1 miljoonaa maatilaa. Näistä 94,8 % on perheomisteisia. Metsänomistajia EU:ssa on 16 miljoonaa. Metsistä 60 % on yksityisesti omistettuja. Maankäyttösektorille tyypillistä on, että päästöt ovat hajapäästöjä. Niiden mittaaminen ja raportointi on monilta osin vielä epävarmaa, kallista ja työlästä. Lisäksi käyttäytymismuutosvaihtoehdot voivat olla maatalouden harjoittajilla hyvin rajoitettuja. Nämä asiat huomioiden kalliskaan päästöoikeuden hintataso ei välttämättä johda käyttäytymisen muutokseen ja sitä kautta päästöjen vähenemään, joka on koko päästökaupan perimmäinen tavoite.

MTK:n näkemyksen mukaan taakanjakosektorilla bruttokansantuote/asukas jakotapa on tullut tiensä päähän. Kyseisellä jakotavalla toteutettu taakanjako EU:n jäsenvaltioiden välillä ei johda ilmastopoliittikan vaikuttavuuden kannalta riittäviin päästövähennyksiin, eikä se missään tapauksessa ole kustannustehokas tapa toteuttaa ilmastopoliittikkaa. Taakanjaon rooli EU:n ilmastoarkkitehtuurissa on muutoinkin pienenevä tai poistuva. Päästökauppajärjestelmät kattavat koko ajan suuremman roolin päästöistä, eikä päällekkäisen sääntelyn rakentaminen samaan asiaan ole tarkoituksenmukaista.

Hiilen poistojen sertifiointi

Asiantuntija Anssi Kainulainen, +358505961541, anssi.kainulainen@mtk.fi

Hiilenpoistojen sertifiointiasetuksen kolmikantaneuvottelut alkoivat 28.11.2023 ja teknisen tason neuvotteluita jatkettiin 14.-15.12. ja 19.-20.12.2023. Ympäristöneuvosto käsitteli asiaa muissa asioissa 18.12.2023. Saatujen tietojen mukaan asiassa järjestettäisiin vielä kaksi neuvottelukierrosta. Tavoitteena on saada kolmikantaneuvottelut loppuun helmikuun loppuun mennessä. Maaliskuusta marraskuun loppuun komissio valmistelee metodologioihin liittyviä delegoituja säädöksiä.

Asetuksen tosiasiallisen toimivuuden ratkaisevat delegoidut säädökset. Niissä määritellään millä tavoin toteutetut hiilen poistot lopulta ovat sertifiointikelpoisia. MTK:n näkemyksen mukaan neuvoston ja parlamentin kannat ovat lähentyneet toisiansa neuvotteluprosessin edetessä ja asetuksella on mahdollisuus harmonisoida vallitsevia hiilenpoistojen sertifiointimenettelyitä. Valitettavasti lopputuloksena saatetaan tuottaa myös esteitä sertifioidujen hiilen poistojen kansainväliselle kaupalle siinä tapauksessa, että ne on tuotettu EU:n alueella. Kolmikantaneuvotteluiden lopullista tulemaa on vaikea arvioida neuvottelujen ollessa kesken ja tilanteessa, jossa tietoa neuvottelujen tosiasiallisesta sisällöstä on hyvin rajallisesti saatavilla. MTK pitää tärkeänä, että maatalouden päästövähennykset säilyisivät sertifiointikelpoisina laajasti neuvotteluiden loppuun asti ja asetuksessa pakollisten ylimääräisten ympäristöhyötyjen tuotanto rajautuisi toteuttamiskelpoisesti.

Nitraattidirektiivin arviointi

Asiantuntija Airi Kulmala, +358 40 075 5454, airi.kulmala@mtk.fi

Direktiivien tarkoituksenmukaisuutta tarkastellaan aika ajoin. Nyt arviointiin on nostettu neuvoston direktiivi vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta eli nitraattidirektiivi ([91/676/ETY](#), NiD), joka on ollut voimassa vuodesta 1991 alkaen. Arvioinnissa selvitetään, onko NiD edelleen tarkoituksenmukainen, onko se EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteiden mukainen sekä edistääkö se kestävä ja resilienssiä maataloutta ja elintarviketurvaa.

Lisäksi tarkastellaan, miten se toimii muuttuvissa ilmasto- ja ympäristöoloissa, tukeeko se uusia maatalouskäytäntöjä, edistääkö se riittävästi ravinteiden kierrätystä ja ravinnehäviöiden pienentämistä 50 %:lla vuoteen 2030 mennessä. Tarkastelussa arvioidaan myös mahdollisuudet yksinkertaistamiseen sekä direktiivistä aiheutuvan taakan ja kustannusten vähentämiseen sekä painotetaan johdonmukaisuutta muun lainsäädännön sekä maatalouskäytäntöjen ja -teknologian kehityksen kanssa.

NiD:n tuloksellisuuden arvioinnissa tutkitaan, missä määrin direktiivin tavoitteet on saavutettu ja missä määrin direktiivi voi myös jatkossa vähentää maatalouden aiheuttamaa ravinnekuormitusta ympäristöön. Tehokkuuden osalta arvioidaan, ovatko NiD:n täytäntöönpanon edellyttämät toimet ja kustannukset oikeasuhteisia ja ovatko ympäristö- ja sosioekonomiset hyödyt näitä kustannuksia suuremmat. Merkityksellisyyden osalta tarkastellaan, missä määrin direktiivin tavoitteet vastaavat nykyisiä yhteiskunnallisia tarpeita. Johdonmukaisuuden arvioinnissa keskitytään direktiivin sisäiseen johdonmukaisuuteen sekä johdonmukaisuuteen aiheeseen liittyvän muun lainsäädännön ja eräiden poliitikkojen kanssa. Lisäksi arvioidaan, mitä lisäarvoa EU-tason säädäntö tuo verrattuna maakohtaisiin ratkaisuihin.

Tuloksellisuuden, tehokkuuden, johdonmukaisuuden, merkityksellisyyden ja EU:n tason lisäarvon arvioimiseksi kuullaan sidosryhmiä ja hyödynnetään muuta materiaalia (mm. komission antamat nitraatteja koskevat kertomukset, EU:n tuomioistuimen päätökset, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen kertomukset, kansalliset toimintaohjelmat, tutkimustulokset).

[Julkinen kuuleminen](#) on käynnissä 1.12.2023 – 8.3.2024. Arvioinnin tuloksia odotetaan saatavan alkuvuonna 2025. MTK osallistuu kuulemiseen. Mikäli kuulemisen tuloksena päädytään direktiivin päivittämiseen, pyrkii MTK vaikuttamaan työhön niin, että direktiivi mahdollistaa nykyaikaisen ruuantuotannon samalla, kun se vähentää maatalouden aiheuttamaa nitraattikuormitusriskiä.

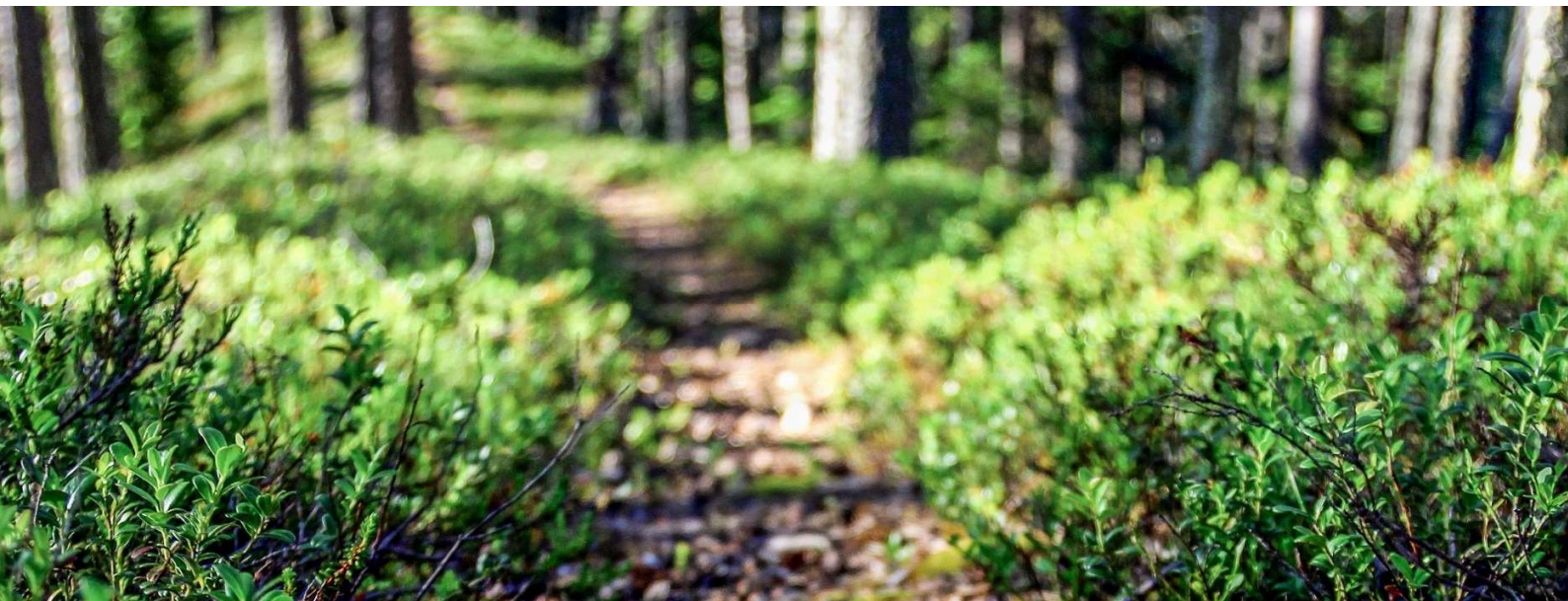
Pakkaus- ja -jätedirektiivin uudistus

Juristi Jenni Hunnako, +358 50 301 5638, jenni.hunnako@mtk.fi

Parlamentti käsitteli komission pakkaus- ja pakkausjäteasetusehdotusta ke 22.11. Asetusehdotus hyväksyttiin parlamentin äänestyksessä. Ehdotukseen tuli kuitenkin äänestyksen myötä useita muutoksia. Copa-Cogeca sekä esimerkiksi Suomen metsäteollisuus ja elintarviketeollisuusliitto ovat ilmaisseet olevansa tyytyväisiä äänestyksen tulokseen. Esimerkiksi kertakäyttöiset ja kierrätettävät pakkaukset hedelmä- ja vihannessektorilla sekä HORECA-sektorilla eivät enää kuuluisi asetuksen piiriin. Lisäksi asetukseen lisättiin metsäteollisuudelle tärkeä uusi kohta, jonka mukaan pakkausten uudelleenkäyttötavoitteista voidaan poiketa sellaisten pakkauksuotojen kohdalla, joissa saavutetaan 85 % kierrätysaste pakkauksen päämateriaalissa sekä sellaisten kertakäyttöpakkausten kohdalla, jotka voidaan osoittaa uudelleenkäytettäviä pakkauksia paremmaksi vaihtoehdoksi. Elintarviketuolella tärkeänä muutoksena oli herkästi pilaantuvien juomien kuten maidon rajaaminen pois pakkauksen uudelleenkäyttötavoitteista. Tärkeä parannus on myös se, että biopohjainen muovi huomioidaan tarkasteltaessa muovikierrätyksen vaatimuksia.

Parlamentissa tulleista positiivisista muutosehdotuksista huolimatta EU-jäsenmaiden ympäristöministerien ympäristöneuvoston päätelmät ovat muutamia pieniä muutoksia lukuun ottamatta samankaltainen kuin komission esittelemä alkuperäinen asetusehdotus.

Alkuperäisen komission asetusehdotuksen tavoitteena oli vähentää kertakäyttöpakkaamista, vähentää pakkausjätettä ja siirtyä uudelleenkäytettäviin ja -täytettäviin pakkauksiin. Asetusehdotusta kritisoitiin siitä, että siinä ei otettu huomioon miten erilaisia pakkausmateriaalia EU:ssa käytetään ja sitä, miten eri tuoteryhmät tarvitsevat erilaisia pakkausmateriaaleja. Asetuksen kertakäyttöpakkausten kieltäminen olisi yhtä lailla kieltänyt öljystä tehdyt muovipakkaukset, biopohjaiset muovipakkaukset sekä kartonkipakkaukset. Lisäksi asetuksessa oli ehdotettu kieltä kertakäyttöpakkauksille alle 1,5 kg:n hedelmä- tai vihannespakkausissa.

EU:n biodiversiteettistrategia 2030

Metsien monitorointi

Asiantuntija Maria Pohjala, +358 50 341 7614, maria.pohjala@mtk.fi

Euroopan komissio julkaisi asetusesityksensä Euroopan metsien seurantakehyksen perustamisesta marraskuussa 2023.

Komission tavoitteena on yhtenäistää metsädatankeruumenetelmä ja lisätä metsien tuhonkestävyyttä ympäri Eurooppaa, mitkä ovat MTK:n mukaan kannatettavia tavoitteita. MTK pyytää kuitenkin ottamaan jatkovalmisteluissa huomioon mahdollisesti mittavat vaikutukset metsänomistajien omaisuudensuojaan.

Komission esityksessä metsädataa kerättäisiin niin komission kuin jäsenmaiden toimesta. Datan keruuta tehtäisiin EU-komission ohjaamana satelliittikuvilla sekä kansallisiin järjestelmiin tukeutuen.

Raportoitaviin tietoihin – joista osaa kerättäisiin nyt ja osaa myöhemmin – kuuluisivat muun muassa vanhojen metsien ja suojelualueiden sijainti, hakkuumäärät, yleisten lintujen ja erilaisten metsäelinympäristöjen esiintyvyys sekä puun käyttö bioenergiaksi.

Monia komission esittämiä indikaattoreita raportoidaan jo monissa muissa EU-lainsäädännössä ja prosesseissa, kuten Forest Europessa. Raportointien päällekkäisyydet tulisi minimoida, koska pitkällä aikavälillä ne voivat johtaa kaksinkertaiseen sääntelyyn ja lisätä hallinnollista taakkaa. MTK:n mukaan olemassa olevia järjestelmiä tulisi parantaa ennen uusien EU-järjestelmän kehittämistä.

Koska asetusehdotus tuskin ehtii valmistua nykyisen komission ja Euroopan parlamentin aikana, MTK:n mukaan se tulisi palauttaa komission valmisteluun ja korostaa, että asetuksen sijaan esitys voitaisiin julkaista suuntaviivadokumenttina. Tasapainoiselle esitykselle tarvittaisiin merkittävästi pidempi valmistelu-aika, eikä tämän vuoden EU-instituutioiden mandaatin päättymisen tue tätä tavoitetta.

Epätarkat kuvaukset datan keruumenetelmistä sekä jatkokäytöstä (Art 4 ja liitteet) antavat ymmärtää, että datan keruuta voitaisiin suorittaa jopa yksittäisten metsiköiden ja metsikkökuvioiden tarkkuudella. Tämä tulee esiin muun muassa määritelmistä, jotka koskevat metsäyksiköitä (Forest Unit) ja seuranta-alueita (Monitoring Site).

Komissio mainitsee, että tuhonkestävyyttä saataisiin aikaan lisäämällä tietoa esimerkiksi metsätuhoista. MTK:n mukaan nykyistä asetusehdotusta ei kuitenkaan ole rakennettu juuri tätä tavoitetta varten, vaan ehdotus menee merkittävästi pidemmälle. MTK näkee, että ehdotus on vaarantamassa metsänomistajien yksityisyydensuojan ja painottaa, että maakuntatasolla tehtävä, aggregoituun dataan perustuva datankeruu riittää komission tavoitteiden saavuttamiseen.

Metsädatan keruussa komissio nojaa vahvasti satelliittidataan, vaikka luotettavin tieto saadaan maastomittauksilla. Satelliittidatalla voidaan vain rajallisesti kuvata metsien terveyden kehitystä jäsenmaissa, ja MTK muistuttaa, että komission keräämät satelliittikuvat ovat todennäköisesti liian epätarkkoja kartoittamaan metsissä tapahtuneita muutoksia. Koska metsät ja niissä tapahtuvat muutokset linkittyvät vahvasti kansalliseen metsätalouteen, datan tulkinnassa tulisi hyödyntää kansallista osaamista ja valtakunnan metsien inventointeja. Komission ei tulisi tulkinta kansallista metsädataa ilman perusteellista ymmärrystä kunkin maan harjoittamasta metsätaloudesta.

MTK:n tulkinnan mukaan komissio vaatisi osaa tietoja karttoina. Tämä antaisi viitettä siitä, että asetuksesta rakennettaisiin työkalua, jolla seurataan metsänomistajien omaisuutta ja sen kehitystä. Mitään dataa ei pidä kerätä huvia vuoksi, vaan kaiken datan keruuseen tulee olla selkeä ja perusteltu syy ja käyttökohde. Nyt esitys ei kuitenkaan anna selkeää kuvaa, mihin yksityiskohtaista dataa tullaan käyttämään ja kuinka sitä aiotaan jatkojalostaa.

Komission ehdottamat mittarit, joilla dataa kerättäisiin, pitävät sisällään tietoja, joita ei kuulu jakaa kolmansille osapuolille. Kuviokohtaisia tietoja muun muassa metsien rakennepiirteistä ja hakkuumahdollisuuksista ei kuulu luovuttaa eteenpäin ilman metsänomistajan suostumusta. Komissio

mainitsee, että tietoja tulisi kerätä avoimiin rekistereihin, mikä ei kunnioita periaatetta datan yksityisyydestä sekä omistajuudesta. Kuviokohtaiset tiedot eivät kuulu julkaistaviksi avoimesti, vaan ne ovat metsänomistajan yksityistä tietoa.

Yksi Suomen kannalta ongelmallinen mittari on vanhojen metsien sijainti, jotka tulee paikantaa vuoteen 2028 mennessä. Koska näiden metsien paikannus johtaisi todennäköisesti käyttörajoituksiin, esityksessä tulisi selventää, millaiset vaikutukset ja korvausmahdollisuudet suojelulla olisi metsänomistajille. Komission ehdotuksessa ei lisäksi tunnisteta mittavia kustannuksia, joita muun muassa vanhojen metsien inventointi on tuomassa kansallisesti.

Komissio kannustaa jäsenmaita vapaaehtoisten, pitkän aikavälin metsäsuunnitelmien tekemiseen. Metsien käyttö ja käytännön metsänhoidon suunnittelun ohjaus tulee pitää kansallisissa käsissä. MTK:n mukaan metsäsuunnitelmia – edes vapaaehtoisia – ei tulisi tuoda osaksi sitovaa lainsäädäntöä.

Komissio on jättänyt monen yksityiskohdan jatkotyöstämisen delegoitujen säädösten varaan. MTK:n mukaan delegoidut säädökset eivät sovellu metsien monitorointilainsäädännön yksityiskohtien määrittelyyn, sillä ne eivät sisällä jäsenmaille tarvittavia joustoja. Delegoitujen säädösten määrää tulisikin vähentää metsäsäädösten jatkotyössä.

MTK:n tavoitteet:

- Ehdottaa, että EU-vaalien mahdollistaman tauon takia ehdotus julkaistaisiin asetuksen sijaan suuntaviivadokumenttina
- Pitää huolta, että dataa kerätään vain kansallisella tai aluetasolla
- Pohjata indikaattorien kerääminen olemassa oleviin prosesseihin, kuten Forest European
- Selkeyttää metsäyksikön ja monitorointialueen määritelmät
- Varmistaa, ettei tiedonkeruun ja raportoinnin maksajana ole metsänomistaja
- Pitää huolta, että komission keräämää metsädataa tulkitaan oikein
- Vaatia tietoa siitä, mihin tarkoituksiin metsädataa tullaan käyttämään, ja huolehtimaan tarvittaessa metsänomistajien korvauskäytännöistä.

Maaperän terveysdirektiivi

Asiantuntija Heikki Aro, +358 50 593 9393, Heikki.aro@mtk.fi

Maaperän terveyden seuranta koskeva direktiivi julkaistiin 5.7.2023. Direktiivi pohjautuu EU:n yhteiseen maaperästrategiaan ja nostaa maaperän terveyden ilmaston ja merien rinnalle keskeiseksi luontoarvoksi.

Maa- ja metsätalouden kannattava harjoittaminen edellyttää tervettä ja kasvukuntoista maaperää. Myös metsien ja peltojen hiilensidontakyky on suoraan verrannollinen maaperän terveyteen. Direktiivin tavoite onkin tästä syystä tärkeä ja kannatettava. Toimeenpanon osalta direktiivin keskeisin osa koskee kestävä maaperän hoidon vaatimuksia. Näistä vaatimuksista osa on selkeästi tulkinnanvaraisia. Tiukasti tulkittuna esimerkiksi peltojen kyntäminen sekä metsien maanmuokkaus avohakkuun jälkeen olisivat vaatimusten vastaisia.

Maaperää koskevaa EU-tason ja kansallista lainsäädäntöä on runsaasti. Uuden direktiivin välttämättömyyttä on vahvasti perusteltu sillä, että jopa 70 % EU-alueen maaperästä on huonossa kunnossa. Direktiivin keskeinen tavoite EU-tasoisesta terveen maaperän harmonisoidusta määritelmästä on kuitenkin epärealistinen. Alueelliset erot jäsenmaiden välillä (ja jopa maiden sisällä) ovat suuria. Monet maaperää koskevat haasteet voidaan tehokkaimmin ratkaista paikallisesti. Tiukasti säädelty EU:n yhteinen arviointikehikko ja siihen pohjautuvat mittaristo ei sellaisenaan ole paras ratkaisu maaperän terveyshaasteisiin. Kansalliset ja hyvin toimivat seurantajärjestelmät on voitava hyödyntää täysimääräisesti. Erityisen ongelmallisena on pidettävä direktiiviin kirjattua ehdotusta, jonka mukaan yhdenkin harmonisoidun indikaattorin poikkeama annetuista raja-arvoista johtaisi automaattisesti tulkintaan maaperän huonosta tilasta.

MTK:n tavoitteet

- Maaperän terveyteen liittyvää Euroopan laajuista kehitystyötä tarvitaan. Varmennetusta tutkimustiedosta on edelleen pulaa useassa EU:n jäsenvaltiossa.
- Direktiivin tulkinnaissa on huomioitava vahvat rajapinnat ilmasto- ja luonnon monimuotoisuus - tavoitteisiin, erityisesti maaperän hiilensidontaan ja –varastointiin.
- Terveen maaperän määritelmä on monimutkainen kokonaisuus. Määritelmä ei voi perustua yhteen yksittäiseen mitattavaan suureeseen.
- Tarvittavan maaperädatan keräämisessä ja datan hyödyntämisessä on oikeudenmukaisesti huomioitava maanomistajien oikeudet omaan dataansa.
- Ehdotetuista indikaattoreista osa ei sovellu metsämaalle.
- Tavoitteet paljaan maan välttämisestä ja maapinnan häiriöistä eivät saa estää maa- ja metsätalouden kannattavaa harjoittamista.
- Maaperän sertifiointityökalujen tulee olla linjassa olemassa olevien metsä- ja hiilisertifikaattien kanssa.

Susi- ja muut suurpetoasiat

Kenttäjohtaja Timo Leskinen, +358 40 075 4235, timo.leskinen@mtk.fi

Euroopan alueella susipopulaatiot ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ja ne esiintyvät yhä suuremmilla alueilla. Jäsenmaissa on yli 20 000 sutta, joiden populaatiot kasvavat ja levinneisyysalueet laajenevat. Lisääntyvä susilaumojen määrä on jo 23 jäsenvaltiossa. Vahinkojen ja konfliktien määrä kasvaa jatkuvasti.

Luonnonvarakeskuksen populaatiomallin kautta tehdyn ennusteen mukaan Suomen susikanta oli marraskuun alussa 317-444 susiyksilöä. Suomen susikanta on kasvanut viime vuosina keskimäärin 10 % vuodessa. Susi aiheuttaa erittäin merkittäviä vahinkoja erityisesti lammastiloilla. Vuonna 2022 susien

tappamia tai vaurioittamia lampaita korvattiin 519 yksilöä. Vahinkomäärässä oli kasvua 108 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Suden ihmisarkuus Suomessa on vähentynyt nyt hälyttävälle tasolle. Tänä kesänä on tapahtunut useita susien röyhkeitä hyökkäyksiä toiminnassa olevien petoaitojen sisään, jopa päivällä. Lisäksi on tapauksia, joissa susia on tunkeutunut myös karjasuojiiin sisälle. Aiemmin petoaidat ja eläinten kokoaminen yöksi karjasuojiiin ovat tuoneet turvan kotieläimille, mutta nyt tilanne on ratkaisevasti muuttunut. Monella lammastilalla mietitään toiminnan lopettamista toimintaympäristön muutoksen vuoksi.

Komissio esittää suden suojeleusalan mukauttamista Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden luonnollisten elinympäristöjen suojeleua koskevan kansainvälisen Bernin yleissopimuksessa. Lajia esitetään siirrettäväksi liitteestä II (tiukasti suojeltu eläinlaji) liitteeseen III (suojellut eläinlajit). Seuraavassa vaiheessa on EU:n muutettava luontodirektiiviä uusien parametrien noudattamiseksi. Kun Bernin sopimuksen liite on muutettu komissio tekisi ehdotuksen suden siirtämisestä luontodirektiiviin liitteestä IV, tiukasti suojelluista lajeista, liitteeseen V.

Luonnonvarakeskuksen kanta-arvioiden mukaan Suomessa oli vuoden 2023 kesällä noin 1 740–1 925 karhua. Viime vuosina karhuja on metsästetty kannan tasoa vaarantamatta 200-350 yksilöä vuosittain. Vastaavasti Suomen ilveskanta oli vuonna 2023 2390–2575 yli vuoden ikäistä ilvestä. Viime vuosien kestävä metsästyssaalis on ollut 200-300 yksilöä vuosittain. Kummankaan lajien kannanhoidollinen metsästys ei ole enää mahdollista Suomen korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätösten myötä. Uhkakuvat suurpetojen ihmisarkuuden vähenemisestä ja vahinkojen kasvusta ovat erittäin suuret.

MTK:n tavoitteet

- Varmistetaan komission esityksen eteneminen suden liitesiiroja koskien.
- Vaikutetaan, että suden lisäksi myös karhun ja ilveksen asema muutetaan Bernin sopimuksessa ja luontodirektiivin liitteissä.
- Muutetaan luontodirektiivin suurpetoja koskevaa soveltamisohjetta siten, että se mahdollistaa selvästi nykyistä laajemman toimintamahdollisuuden kaatolupien myöntämisessä. Muutetaan kannanhoidollisten ja vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämiseen liittyviä ehtoja väljemmiksi. Nykytilanteessa Suomen oikeuslaitos on käytännössä poistanut kansallisen liikkumavaran suurpetojen metsästyksessä.

Data-asetuksen voimaantulo on askel kohti reilumpaa datataloutta

Juristi Kimmo Tammi, + 358 20 413 2141, kimmo.tammi@mtk.fi

Euroopan unionin datastrategia täydentyi vastikään uudella säädöksellä, kun asetus [\(EU\) 2023/2854](#) datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 22.12.2023. Asetus astui voimaan 11.1.2024 ja samalla käynnistyi soveltamisen siirtymäaika. Asetusta aletaan soveltamaan uusiin markkinoille saatettaviin verkottuneisiin laitteisiin 12.9.2025. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajilla on kuitenkin mahdollista saada lisäsiirtymäaika 12.9.2026 asti, jonka jälkeen asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotteet on suunniteltava ja valmistettava ja näihin tuotteisiin liittyvät liitännäispalvelut suunniteltava ja tarjottavat siten, että datan jakaminen tuotteiden käyttäjille ja kolmansille on mahdollista.

Data-asetus täydentää syyskuussa 2023 voimaan tullutta [Datahallinta-asetusta \(EU\) 2022/868](#). Se säätelee prosesseja ja rakenteita, jotka mahdollistavat tiedon vapaaehtoisen jakamisen, kun taas data-asetus selventää, kuka voi luoda arvoa datasta ja millä ehdoin. Data-asetuksella on positiivisia vaikutuksia viljelijöiden neuvotteluvoimaan, sillä asetuksessa muun muassa kielletään laitevalmistajia yksipuolisesti määräämistä sopimusehtoja, jotka käyttäisivät hyväkseen viljelijän taloudellista tilannetta. Asetuksessa kielletään myös muunlaisten kohtuuttomien ehtojen määrääminen niin sanotuissa ”ota tai jätä” -tilanteissa, joissa toinen yritys ei voi vaikuttaa sopimuksen sisältöön.

Data-asetuksen soveltamisalaan kuuluvia aiheita koskevien kansallisten käytäntöjen ja politiikkojen koordinoinnissa sekä teknisten standardien yhteen toimimista edistävien tavoitteiden saavuttamisessa komissiota neuvomaan ja avustamaan Datahallinta-asetuksessa (EU) 2022/868 perustettu Euroopan datainnovaatiolautakunta (*EDIB*) on aloittanut työnsä. Lautakunta on keskeisessä roolissa data-asetuksen soveltamista ja valvontaa koskevan tiedonvaihdon helpottamisessa asetusta soveltavien toimivaltaisten viranomaisten välillä. Lautakunnan keskeisiin tehtäviin kuuluu myös ehdotusten antaminen komissiolle eurooppalaisten data-avaruuksien toimintakäytänteistä. Copa-Cogeca on yhdessä eurooppalaisten laitevalmistajien kanssa luonut vapaaehtoiset toimintasäännöt maataloutta koskevan datan (tiedon) jakamistilanteisiin ([EU Code of Conduct on Agricultural data sharing by contractual](#)

[agreement](#)). Näitä toimintasääntöjä pyritään vakiinnuttamaan ja yhteensovittamaan osaksi maatalouden data-avaruuksia.

Suomalainen reiluja datatalouden käytänteitä korostava lähestymistapa on ollut näkyvässä roolissa datasääntelyn rakentumisessa ja konkretisoitunut muun muassa siten, että suomalaisesta Dataspace Europesta tuli maailman ensimmäinen datahallinta-asetuksessa tarkoitettu *unionissa tunnustettu datan välityspalvelujen tarjoaja*. Dataspace Europe on rakentanut yhdessä suomalaisten maanviljelijöiden kanssa ensimmäisiä käyttötapauksia datanvälityspalveluiden hyödyntämiselle. Jatkossa reilujen ja hyvien datan jakamiskäytäntöjen pohjalle perustuvia kokemuksia voidaan hyödyntää myös EDIB:n työssä.

Komission datastrategiaan liittyvän sääntelyn on määrä täydentyä kuluvan vuoden aikana tekoälyasetuksella, jolla on tarkoitus muodostaa EU:sta tekoälyn kehittämiselle ja soveltamiselle suotuisa ympäristö, joka pohjautuu EU:n arvoihin korkean tason suojelussa kansalaisiin kohdistuvissa riskitapauksissa. Asetuksella kielletäisiin muun muassa tiettyjä haitallisia tekoälykäytänteitä, luokiteltaisiin tekoälyä eri riskiluokkiin ja esimerkiksi korkean riskiluokan tekoälyjärjestelmille asetettaisiin erityisiä vaatimuksia. Tekoälyasetus toisi velvoitteita lähinnä tekoälyä kehittäville toimijoille ja se vahvistaisi ainakin epäsuorasti maatalouselinkeinojen harjoittajien suoja haitallisilta tekoälykäytänteiltä.

MTK:n tavoitteet

- Alkutuottajien ja metsänomistajien asema vahvistuu datan omistajuuteen ja hallintaan liittyvissä asioissa.
- Alkutuotantosektorin datatalouden toimintamalleille rakentuu vankka pohja reilujen datatalouden pelisääntöjen avulla.
- Suomalaiset reilun datatalouden käytänteet juurtuvat osaksi eurooppalaisia sääntöjä.
- Olemassa olevien maataloussektorin datan jakamista koskevien toimintasääntöjen (Code of conduct) asema vahvistuu osana eurooppalaista viitekehystä.
- Alkutuottajien ja metsänomistajien mahdollisuudet kehittää liiketoimintaansa kannattavasti datan avulla parantuvat.
- Maanviljelijöiden liikesalaisuuksien suoja paranee.
- Yleisesti saatavilla olevien satelliittikuvien/karttatietojen julkisuuden vaikutuksia viljelijöiden neuvotteluvoimaan arvioidaan ja tarvittaessa ryhdytään toimiin epäkohtien poistamiseksi

Suomen maa- ja metsätalouden ja osuuskuntien Brysselin toimisto

edustaa MTK:ta, SLC:tä ja Osuustoimintakeskus Pellervoa Brysselissä ja koordinoi järjestöjen EU-vaikuttamista.

Lisätietoa Brysselin toimiston työstä [Facebook-sivuilta](#) sekä [Bryssel-viestistä](#) - MTK:n, SLC:n ja Pellervon Brysselin toimiston uutiskirje, joka kokoaa kuukausittain maa- ja metsätaloutta ja maaseutua koskevat ajankohtaiset EU-asiat. Se lähetetään EU-asioita seuraaville sidosryhmille Brysselissä ja Suomessa. Uutiskirjeen voit tilata [täällä](#) (MTK:n jäsen, tilaa uutiskirje [Oiva jäsenpalvelusta](#))

Yhteystiedot:

Office of Finnish Agriculture, Forestry and Cooperatives
Rue de Trèves 61, B-1040 Brussels, Belgium

Johtaja Hanna Leiponen-Syyrakki
+32 476 502 704, hanna.leiponen-syyrakki@mtk.fi

EU-asiantuntija (kotieläintalous ja osuustoiminta) Jussi Savander
+32 477331958, jussi.savander@mtk.fi

Assistentti Maarit Holma
+32 473 933 187, maarit.holma@mtk.fi

Maaseudun Tulevaisuuden Eurooppa-kirjeenvaihtaja Tapio Nurminen
+358 45 652 8996, tapio.nurminen@mt.fi

Pohjoismainen metsäkoordinaattori Dániel Komlós
+32 473 737 038, daniel.komlos@cepf-eu.org